

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра історії та культури української мови

Реально-ірреальний онімний простір у творчості
Ірени Карпи (мотиваційний аспект)

Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала студентка VI курсу
602 групи
спеціальності 035.01 «Філологія
(українська мова та література)»
Житар Вероніка Сергіївна
Керівник – доцент Редьква Я.П.
Рецензент

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №_____

від " __ " _____ 2021 року

Зав. кафедри _____ проф. Колесник Н. С.

Чернівці – 2021

**Реально-ірреальний онімний простір у творчості Ірени Карпи
(мотиваційний аспект)**

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Проблеми літературно-художньої ономастики.....	11
1. 1. Ономастика як особлива галузь мовознавства.....	11
1. 2. Поняття літературно-художня (поетична) ономастика.....	19
1. 3. Функціонування поетонімів в художньому тексті.....	25
1. 4. Класифікація власних назв.....	31
1. 5. Лексична наповнюваність реальних та ірреальних онімів у мові, художньому тексті та їх класифікація.....	36
Висновки до Розділу 1.....	41
Розділ 2. Мотиваційний аспект реальних онімів Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”.....	44
2.1. Антропонімічна реальна лексика в художніх текстах І. Карпи.....	44
2. 1. 2. Прецедентні антропоніми в індивідуально-авторській картині світу Ірени Карпи.....	49
2. 2. Топоніми у творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”.....	54
2. 2. 1. Хороніми.....	55
2. 2. 2. Астіоніми.....	56
2. 2. 3. Гідроніми, інсулоніми, омоніми.....	58
2. 2. 4. Урбаноніми.....	58
2. 3. Ергоніми.....	62
2. 4. Реальний ономастичний фон у творах Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”.....	65
2. 4. 1. Ідеоніми.....	65

2. 4. 2. Геортоніми.....	67
2. 4. 3. Порейоніми, прагматоніми, аббревіатури.....	68
Висновки до Розділу 2.....	70
Розділ 3. Ірреальна ономастика в творах І. Карпи.....	72
3. 1. Ірреальні оніми у романі „Добрі новини з Аральського моря”....	72
3. 2. Ірреальна ономастика у нон-фікшні „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.....	76
Висновки до Розділу 3.....	82
Висновки.....	84
Список використаної літератури.....	90

ВСТУП

У художніх творах знання про природу, людину, культуру отримують своєрідне переломлення, тому аспекти мовної особистості художника слова особливо яскраво розкриваються при антропоцентричному підході до дослідження такої текстової одиниці, як онім. Це пов'язано з тим, що творець використовує реальні історичні, географічні, астрономічні та інші власні імена, що позначають особистісні, тимчасові і просторові віхи, а також заповнює художній простір так званими „літературними іменами” (вигаданими онімами).

Власні імена (ВІ) здавна привертали увагу як звичайних людей, так і професійних дослідників-мовознавці. Сьогодні власні імена вивчають представники найрізноманітніших наук (лінгвісти, географи, історики, етнографи, психологи, літературознавці). Однак в першу чергу власні імена ретельно досліджують лінгвісти, адже будь-яке найменування, незалежно від того, до якого об'єкту живої або неживої природи воно відноситься (до людини, тварини, зірок, вулиці, місту, книзі), – це слово, що входить в систему мови, що утворюється за законами мови, яке живе за певними традиціями і вживається у мові.

Аналіз власних імен в останні роки входить до комплексу проблем сучасного мовознавства, пов'язаних із лінгвістикою тексту в цілому і літературною ономастикою зокрема, адже вони становлять значну частину лексики будь-якої мови, активно використовуються практично в будь-якому тексті, тому заслуговують на ретельне вивчення.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю поглибленого вивчення функційно-стилістичних особливостей онімів у художніх текстах, шляхом дослідження онімного простору письменників, які живуть і творять сьогодні, які допомагають побачити нам картину нашого світу таким, який він є в дійсності, а також насамперед тих, чия мовотворчість не була ще

предметом спеціального наукового розгляду. Нашу увагу привернула творчість сучасної української письменниці, співачки, журналістки, телеведучої, Ірени Карпи. Народилася 8 грудня 1980 року в Черкасах. Вчилася у художній школі. З 1998 по 2003 рр. навчалася в Київському національному лінгвістичному університеті на відділенні французької філології. Отримала ступінь магістра іноземної філології за спеціальністю „англійська та французька мови”. Творчий доробок І. Карпи: 15 книжок і 10 аудіоальбомів. З 2015–2019 років займала посаду першого секретаря з питань культури Посольства України у Франції. Письменниця виховує двох доньок від другого шлюбу, а останні 5 років живе у Франції з третім чоловіком, нащадок Віктора Гюго – Людовіком-Кирилом Требюше.

Дослідження мовної особистості письменника, його ідіостилю неможливо без вивчення ономастикону, тобто сукупності власних назв, які відображають світогляд і особистісні характеристики автора, його літературні смаки й уподобання, факти його біографії. Аналіз онімів художнього тексту – це особливий вид лінгвістичного дослідження, в ході якого виявляється їх художньо-естетичний потенціал, актуалізуються сприйняття читачами асоціативні зв'язки, розкривається роль власних назв різних розрядів (антропонімів, топонімів та ін.) у реалізації ідейно-тематичного змісту твору.

Вивчення власних назв у художній літературі А. В. Суперанська відносить до „найважливішого питання в ономастиці, оскільки вони несуть певне стилістичне навантаження, а також є невід'ємним елементом форми художнього твору, одним зі складників стилю письменника, одним із засобів, що створює художній твір і образ” [102, С. 30].

Серед ономастичних напрямків в останні десятиліття дуже помітно активізувалася літературна (поетична) ономастика, тобто вивчення власних назв у художніх текстах. Літературна (поетична) ономастика все частіше стає об'єктом пильної уваги українських мовознавців, а саме: В. Галич „Перехід

апелятивної лексики у власну як засіб естетизації дійсності у творчості О.Гончара” [18, С. 109–110.], Х. Георгіу „„Космоніми в поетичних творах Івана Драча 1962 – 1974 років” [20, С. 69–70.], Т. Гриценко „Ономастикон художнього тексту як об’єкт цілісного аналізу” [27, С. 92–99.], С. Жарко „Антропоніми в поетичній спадщині І. Манжури” [33, С. 55–56.], В. Калінкін „До визначення статусу поетики оніма як наукової дисципліни” [40, С. 190–195], Ю. Карпенко, М. Мельник „Літературна ономастика Ліни Костенко” [56], О. Климчук „Літературно-художній антропонімикон П.Куліша: склад, джерела, функції” [59], Н. Колесник „Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика” [63, С.122–127], Г. Лукаш „Ономастикон прозових творів Володимира Винниченка” [71], Г. Мельник „Онімикон у структурі ідіостилю (на матеріалі поезії Євгена Маланюка)” [78], М. Мельник „Ономастика віршів Ліни Костенко: „Сад нетанучих скульптур” [80, С. 115–117], Т. Можарова „Морфологічний потенціал топонімічних одиниць у поетичних творах І. Драча та Д. Павличка” [83, С. 107–110], І. Хлистун „Власна назва в українській II пол. XX ст. (семантикофункціональний аспект)” [111], Л. Шестопалова „Повість В.Г.Дрозда „Балада про Сластьона”: ономастичні спостереження” [114, С. 68–74] тощо.

Цікавою, на наш погляд, є праця Д. В. Козловської „Структурно-семантичні та функціонально-стилістичні характеристики поетонімії романів українських письменниць початку XXI століття” [61], в якій проаналізовано структурно-семантичні та функціонально-стилістичні особливості поетонімії романів: Люко Дашвар, Ірен Роздобудько, Галини Вдовиченко, Лариси Денисенко.

Незважаючи на наявність досліджень, у яких висвітлюється чимало аспектів аналізу літературно-художньої ономастики, все ж не достатньо висвітлено питання реальної та ірреальної ономастики в творах сучасних українських письменників. Тому обрана тема магістерської роботи „Реально-

ірреальний онімний простір у творчості Ірени Карпи (мотиваційний аспект)” є актуальною.

Матеріалом для дослідження даної теми нами обрано твори Ірени Карпи роман „Добрі новини з Аральського моря” та гумористичний нон-фікшн про стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.

Роман „Добрі новини з Аральського Моря” – це не тільки історії чотирьох українських емігранток: Рита, Хлоя, Богдана та Маша, які приїхали до французької столиці, аби розпочати нове життя, але й їхні знайомства та спілкування з людьми, а також віртуальна мандрівка Парижем, де є гарні вулички, затишні кав’ярні з терасами, музеї, театри, магазини, набережні, аромати випічки тощо. Роман насичений власними назвами (онімами), які містять в своєму значенні різнопланову лінгвістичну і екстралінгвістичну інформацію про людину та навколишній її світ.

Своїх героїнь авторка придумала як збірні образи українок, але дві із них виявилися реальними. Після виходу книжки на одну з виставок у Парижі прийшла білявка і заявила, „що вона – як феменка Маша з „Аральського моря”. А Богдана намалювалася у розповіді найманої няні дітей письменниці у Парижі.

Про грайливий нон-фікшн, де попри лайфхаки і поради, де все добре і з гумором та самоіронією розповідається у творі І. Карпи „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”. Але письменниця одразу ж застерігає свого читача, що „це не „книжечка для дівочок”, а іронія без „рожевих соплів” [48].

Проза І. Карпи життєстверджуюча, справляє позитивну дію на читача, надає оптимізму, відволікає від неприємностей реального життя, дозволяє виробити активну життєву позицію, вона характерна саме для українського менталітету. Знайомство з ономастиком творів „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” розширює загальний кругозір читача, збагачує його ерудицію, сприяє

соціалізації особистості, особливо в молодіжній аудиторії, що вкрай необхідно в теперішній час. Таким чином, актуальність даного дослідження очевидна.

Метою дослідження є структурний, стилістичний та семантичний аналіз реальної та ірреальної онімії художніх творів Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”; „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”. Реалізація мети магістерської роботи передбачає розв’язання таких завдань:

- опрацювати наукові праці, що стосуються літературно-художніх (поетичних) онімів;
- висвітлити проблеми літературно-художньої ономастики;
- виявити та систематизувати реальні та ірреальні літературно-художні оніми у творах „Добрі новини з Аральського моря”; „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”;
- проаналізувати реальні та ірреальні оніми;
- розкрити особливості та функції реально-ірреального ономастикону Ірени Карпи, як відображення світогляду письменниці та її ідіостилю.

Об’єктом дослідження є оніми, які зафіксовані у текстах Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”.

Предметом роботи виступають структурні, стилістичні та семантичні особливості літературно-художніх онімів досліджуваної прози.

У роботі використані такі основні **методи і методики**:

- методика комплексного аналізу ономастикону тексту, що допускає вибірку, класифікацію, опис ономастичного матеріалу в лінгвістичному і екстралінгвістичному планах;
- структурно-семантичний метод, що включає в себе різноманітні мовностилістичні, а також комплексні філологічні прийоми і методики;

- порівняльно-зіставний метод, який використовується при аналізі ономастикону різних текстів Карпи;
- стилістичний аналіз, який застосовується до власних імен в художньому тексті і в мові взагалі;
- контекстуальний аналіз, в якому враховується семантичне оточення імені для визначення його семантико-функціональної структури;
- кількісний аналіз, що застосовується при підрахунках ВІ складанні таблиць їх частотності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- вперше проведена спроба класифікації та аналізу реальних та ірреальних онімів у творах Ірени Карпи;
- детально описана структурно-семантична складова власної назви в тексті книг І. Карпи;
- зроблено спробу введення нового імені авторки в літературний контекст епохи.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її матеріали можуть бути використані під час вивчення теоретичних курсів загального мовознавства, підготовці спецкурсів та спецсемінарів з літературно-художньої ономастики сучасних письменників. Матеріали дослідження можуть стати в нагоді вчителям-мовознавцям загальноосвітніх навчальних закладів різних типів при вивченні ономастики.

Публікації. Основні положення, теоретичні й практичні результати дослідження викладено у тезах доповідей: Житар Вероніка. Науковий керівник – доц. Редьква Я. П. Мотивація онімів у романах „Добрі новини з Аральського моря” Ірени Карпи та „Рекреації” : Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (20–21 квітня 2021 року). Філологічний факультет. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. С. 91–92.

Структура та обсяг роботи. Проведене дослідження складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків, списку використаної літератури (119 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 103 сторінки, основний текст магістерської роботи викладено на 89 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМИ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ ОНОМАСТИКИ

1. 1. Ономастика як особлива галузь мовознавства.

Теоретичне осмислення й аналіз онімів є важливою підсистемою в лексиці національної мови. Хоча власні імена (ВІ) були предметом уваги вчених і філософів з найдавнішої епохи і на Сході, і на Заході, ономастика отримала науковий статус тільки в 30-х рр. ХХ століття.

Термінологія, яка пов'язана з вивченням власних імен, довгий час залишалася не цілком визначеною. Навіть основний термін „ономастика” (від грец. *Onomastikē* – мистецтво давати імена) в лінгвістичній літературі використовувався як у вузькому, так і в широкому значеннях. Не зовсім яким дане визначення робило відсутність конкретизації поняття „власні імена”: маються на увазі взагалі власні імена-назви, або власні імена людини і тварин, або тільки імена людей.

У першому російському ономастичному словнику Н. В. Подольської цей термін визначається як „розділ мовознавства, що вивчає будь-які власні імена” [94, С. 7]. Далі автор словника вважає за можливе терміном ономастика називати також сукупність власних імен, яка позначається терміном онімів [94, С. 97].

У першому „Словнику лінгвістичних термінів” О. С. Ахманової термін ономастика подається як синонім до терміну ономастологія, який вживається в англійській мові. Ономастика має три значення: „1. Розділ мовознавства, вивчає особисті імена (імена, по батькові, прізвища, прізвиська людей і тварин). 2. Сукупність (система) особистих імен як предмет лінгвістичного вивчення. 3. Розділ мовознавства, що вивчає власні імена” [5, С. 288]. Як бачимо, термін багатозначний. У першому значенні він синонімічний терміну антропоніміка; у другому значенні – терміну ономастикон. І тільки в третьому значенні ономастика сприймається як

термін, зазначений Н. В. Подольською в спеціальному ономастичному словнику.

Власне ім'я, або пропріатив, як вказує „Словник української ономастичної термінології”, укладачі Д. Г. Бучко, Н. В.Ткачова, – це „ім'я, яке дають конкретному об'єктові, людині для виділення його (її) з ряду однакових або подібних” [14, С. 62–63], а „розділ мовознавства, що вивчає будь-які власні назви, визначається як ономастика ” [90, С. 27; 95, С. 88; 65, С. 168 та ін.]. Отже, ономастику розглядають як науку, яка вивчає власні назви (антропоніми) і топоніми... [107, С. 329].

Одиниці ономастичної системи в сучасній українській мові утворюють унікальну підсистему з властивими їй особливими системоутворюючими механізмами, закономірностями розвитку і функціонування. Оними забезпечують знакопозначення таких координат, як суб'єкт / об'єкт реальної дійсності, і є одним із засобів визначення просторово-часових параметрів образу світу, що і визначає їх „високий комунікативно-прагматичний потенціал” при „реалізації соціокультурної функції мови...” [1, С. 11].

Дослідники стверджують, що специфіка онімів зумовлена не тільки їх лінгвістичним статусом, а й екстралінгвістичними факторами, які в свою чергу впливають безпосередньо на формування семантичної структури онімів і їх функціонування. Акцент при цьому слід робити на різні властивості імен. Як зауважує В. А. Ніконов, власні імена утворюють в мові „особливу підсистему, в якій і загальномовні закони переломлюються специфічно, і виникають свої закономірності, в яких немає в мові поза нею” [89, С. 36].

Співзвучною є і точка зору А. В. Суперанскої про сутнісність природи власних імен: „Навіть найбільш „чисте” лінгвістичне вивчення імен не може не виходити за межі одних лише мовних можливостей, і лінгвістові весь час необхідно мати на увазі позамовні асоціації власних назв ...” [104, С. 8].

Ю. К. Юркенас підкреслював, що „онім сприймається як специфічна, автономна підсистема мови”, де відображаються „такі соціальні, історичні, культурні фактори, які не залишили сліду в звичайній лексиці ...” [116, С. 3]. Отже, процес створення власних назв ідентичний різновиду кодування культурно-історичної інформації.

Проте, незважаючи на визнання ВІ, як особливого статусу, ці одиниці деякі дослідники, зокрема польський лінгвіст Єжи Курилович, кваліфікував як „незначні”, „Які не є виконавчими належного місця в лексичному складі мови” [68, С. 253] на відміну від загальних назв, утворюють центральну семантичну категорію, вони позбавлені сфери вживання.

У даній роботі ми дотримуємося позицій тих дослідників, які вважають правомірним говорити про існування автономної, але не ізольованої ономастичної системи, яка є повноправною частиною загальної лексико-семантичної системи мови, яка підпорядковується загальнолінгвістичним закономірностям, що володіє специфічними особливостями (положення В. А. Никонова, О. В. Суперанської, Ю. К. Юркенаса).

Отже, ономастична лексика була і залишається постійним об'єктом пильної уваги вчених, а дослідження з української ономастики започаткував, як відомо, І. Я. Франко своєю працею „Причинки до української ономастики” [110].

Необхідно зауважити, що зацікавлення ономастичними розвідками на території України припадає на той час, коли певні регіони ще й не були Україною. До відомих найдавніших осередків ономастичних досліджень відносимо Буковину і Чернівецький університет. Саме тут на початку ХХ століття розпочалися перші ономастичні дослідження. Ономастичне вивчення Буковини розпочав М. М. Кордуба. Працюючи викладачем української гімназії в Чернівцях (1901-1920 рр.), він і давав своїм учням завдання: скласти план-схему й точно описати всі назви свого села та його

околиць. Про це свідчить стаття Д. Г. Бучка „М. М. Кордуба – збирач і дослідник української топонімії”, а також значна план-схем, зберігаються в рукописному відділенні Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника: „Матеріали до географічного словника Галичини і Буковини Карти населених пунктів”, „Матеріали до географічного словника Галичини. Записки про населені пункти (географічні, топографічні, історичні та інші відомості)”, „Матеріали до збірки топографічних назв”, „Картотека географічних назв”.

„12 липня 1902 р. в Чернівцях було створене руське історичне товариство. В день його створення новообраний голова проф. Милькович виступив з програмною доповіддю, яка стосувалася співпраці істориків і картографів у справі створення історичних ґрунтових карт і вивчення походження назв сіл, лісів, рік, потоків, підвищень рельєфу, розташування ґрунтів. Він виступив натхненником ономастичних досліджень буковинської і галицької Русі” [13, С. 41].

У процесі становлення ономастики як науки належить працям мовознавцю К. К. Цілуйку, який спеціалізувався в українській топономастиці, що мають збирацько-систематизаторський, етимологічний, теоретичний характер. Велику роль внесли праці: А. О. Білецького, К. Й. Галаса, В. О. Горпинича, І. М. Желєзняк, Р. І. Керсти, О. А. Купчинського, В. В. Лободи, Л. Т. Масенко, А. П. Непокупного, Є. С. Отіна, В. П. Петрова, Я. О. Пури, Ю. К. Редька, О. С. Стрижака, М. І. Сюська, М. Л. Худаша, П. П. Чучки, а згодом дослідження їх послідовників: Д. Г. Бучка, С. О. Вербича, М. І. Зубова, О. П. Карпенко, В. В. Лучика, С. М. Медвідь-Пахомової, В. П. Шульгача та ін. Українська наука про власні імена, узявши витоки з топонімії, послідовно виокреслила антропонімію, а згодом й інші ономастичні галузі.

У 60-ті рр. ХХ ст. науковці розмежували онімну та апелювативну лексику. А у 70-ті рр. було опубліковано ґрунтовні теоретичні роботи,

зокрема: А. А. Білецького „Лексикологія і теорія мовознавства (ономастика)”, О. В. Суперанської „Загальна теорія власного імені”, В. О. Ніконова „Ім'я і суспільство”, а також статті українських ономастологів: Ю. О. Карпенка, А. Д. Зверєва, І. І. Ковалика та ін.

60-80-ті рр. були відзначені багатоаспектним вивченням власних імен: географічний аспект, лексикографічний, логічний, психологічний, семіотичний, художньо-стилістичний, соціологічний і под., а також описом різновидів онімів, опрацюванням численних класифікацій та укладанням ономастичних словників, таких як: „Словник російської ономастичної термінології” Н. В. Подольської; „Словник російських особових імен” Н. А. Петровського; „Словник прикметників від географічних назв” Е. А. Левашової; „Словник російських особових імен” О. В. Суперанської; „Короткий топонімічний словник” В. О. Ніконова та ін.

У кінці ХХ ст. активізувалося також дослідження східнослов'янської антропонімії – праці В. Д. Бондалєтова, В. М. Калінкіна, О. І. Фоякової, Е. О. Кравченко, Г. П. Лукаш та ін.

Сьогодні в Україні діють наступні ономастичні школи:

– Одеська (С. С. Аксьонова, Е. В. Боєва, Л. М. Буштян, О. Б. Іванова, О. Ю. Карпенко, Ю. О. Карпенко, І. О. Мариненко, С. Г. Мисик, І. В. Мурадян, С. А. Нагачевська, Т. Д. Сулова, І. В. Черновалюк, Т. Ф. Шумаріна та ін.);

– Донецька (М. В. Буєвська, Т. М. Вінтонів, В. В. Калінкін, Г. П. Лукаш, Н. В. Мудрова, Є. С. Отін, В. Д. Познанська, Т. В. Чуб, та ін.);

– Ужгородська (Л. О. Белей, С. М. Пахомова, П. П. Чучка та ін.);

– Київська (С. О. Вербич, І. М. Желєзняк, О. І. Іліаді, В. В. Лучик, В. П. Шульгач та ін.).

Сучасна ономастика поєднує в собі підходи й методи різних наук: історії мови, лінгвістики, фольклористики, літературознавства, філософії, соціолінгвістики, географії, історії, суспільствознавства, картографії,

семіотики, психології, міфології, астрономії, етнографії та інших галузей знання. Але насамперед, ономастика є мовознавчою наукою, яка стала загальноновизнаною у ХХ ст.

Вивчення власних імен на перетині сфер різних наук дуже точно охарактеризувала М. В. Ляпон: „Оцінюючи ситуацію, що склалася в сучасній лінгвістиці, вчені звертають увагу на тенденцію до переділу кордонів і сфер компетенцій мовознавства та суміжних наук” [73, С. 200].

Жодна іменна категорія не породжує такої кількості суперечливих точок зору, як ономастична одиниця.

Традиційним для досліджень з ономастики стала вказівка на невирішеність певного ряду проблем, серед яких можна відзначити наступні: визначення сутності власних імен (В. Д. Бондалетов, Е. Ф. Даніліна, В. П. Нерознак, В. А. Никонов, О. В. Суперанська, М.І. Толстой і ін.), їх семантичного потенціалу (Н. Д. Арутюнова, О. С. Ахманова, Е. М. Галкіна-Федорук, С. Д. Кацнельсон, В. П. Руднєв, А. А. Реформатський, А. В. Суперанська, А. Петерсон, А. А. Уфімцева та ін.); зв'язок оніма і поняття (М. В. Горбаневський, Е. Курилович, А. В. Суперанська, А. А. Уфімцева, О. І. Фонякова та ін.); співвідношення інтенціоналу (предметно-понятійного ядра лексичного значення) та імплікаціоналу (його смислової периферії – комплексу предметно-образних зв'язків і відносин) в структурі значення оніма (Р. Карнапа, М. В. Нікітін, Г. Фреге); аналіз процесів ономастичної деривації, онімізації, трансонімізації і апелятивізації онімів (Л. А. Введенська, Н. П. Колесников, Е. А. Левашов, Е. М. Мурзаєв та ін.); межа апелятивної та ономастичної лексики (Е.С. Кубрякова, А. В. Суперанська, В. І. Супрун, С. М. Товста, В. Н. Топоров, О. І. Фонякова), установлення основних розрядів онімів та їхнього складу (С. І. Зінін, М. В. Карпенко, А. Г. Ликов, А. І. Попов, М. Е. Рут, Л. М. Щетинін та ін.); склад ономастичної макросистеми, інакше – їх класифікація (Н. В. Подільська, Ю. В. Різдвяний, А. В. Суперанська); дослідження

історичних процесів, що відбувалися у вітчизняній ономастиці (В. А. Баскаков, Л. П. Калакуцький, І. А. Корольова, П. Т. Поротніков, А. М. Селищев, О. Н. Трубачов, Б. О. Унбегаун, Б. А. Успенський, Н. К. Фролов, В. К. Чичагов та ін.); особливості функціонування власних імен у тексті й у мовній комунікації (Л. І. Андрєєва, М. В. Горбаневський, В. П. Григор'єв, Т. Н. Кондратьєва, Л. І. Колоколова, В. М. Михайлов, А. В. Пузирьов, А. Т. Семенов, Г. А. Силаєва, О. І. Фоякова та ін.)

Дефініції онімів часто супроводжуються „питаннями про їх кількісний склад і призводять дослідників до широкого трактування компонентного складу імен – це і слово, і словосполучення, і речення [29, С. 36]”. Так, в „Русской грамматике” 1980 року відмічено, що „для власних імен найменувань використовуються загальні іменники або поєднання слів” [96, С. 461]. А.К. Матвєєвим зауважує, що „імена, виділяють предмет з ряду подібних, можуть бути і словом, і словосполученням, і реченням” [75, С. 9]. О.С. Ахманова визначає оніми як слова або словосполучення, специфічним призначенням яких є „позначення індивідуальних предметів незалежно від їх ознак” [6, С. 234]. В. Д. Бондалетов кваліфікує оніми як „одиниці мови – мовлення” (слова і субстантивовані словосполучення), які слугують для конкретної назви окремих предметів дійсності і, внаслідок такої спеціалізації, які мають деякі особливості в значенні, а саме в граматичному оформленні та функціонуванні ... ” [11, С. 27]. Останнє визначення, на нашу думку, є найбільш вдалим. Автор зробив акцент на семантичній специфіці оніма.

О. І. Фоякова називає оніми „універсальною функціонально-семантичною категорією іменників”, „особливим типом словесних знаків, призначених для виділення та ідентифікації одиничних об'єктів (одухотворені і неживі), що виражають одиничні поняття і загальні уявлення про ці об'єкти в мові, мови і культури народу” [109, С. 21].

У теорії власних назв одним із складних питань є проблема наявності чи відсутності значення онімів. Одна з найпоширеніших точок зору онімів -

це наявність лексичного значення та зв'язок оніма з поняттям. Зокрема, Є.М. Галкіна-Федорук вважає, що „власні імена не містять в собі ні поняття, ні значення. Вони є тільки розрізнявальними знаками” [19, С. 53]. В. Д. Бондалетов навпаки, в сутності природи оніма виявив три типи відносин: „ 1) денотативні (відношення значення слова до предмета); 2) сигніфікативні (відношення до поняття); 3) структурні (відношення значення слова, а також всього слова до інших слів даної мови)” [11, С. 24]. В.А. Никонов також відстоює право ономастичних одиниць на наявність лексичного значення і зв'язку з поняттям, і заперечує тим, хто вбачає „специфіку цієї групи лексики в асемантичності і апонятійності” [89, С. 67]. Компромісну точку зору займають лінгвісти, які прагнуть розкрити діалектичну складність пропріальних одиниць як особливої групи лексики: А. Г. Степанов [38, С. 330], Ю. О. Карпенко [51], С. І. Зінін [35].

Важливо підкреслити, що більшість дослідників відзначають відображення в семантичному потенціалі власних назв особливості культури, її національної своєрідності. На перший план виходить проблема взаємодії культури з функціонуючим в ній ім'ям. Оними можуть відображати особливості культури того чи іншого етносу, при цьому „культурно-історичний потенціал в одних іменах проявляється яскравіше, в інших менш інтенсивно, але немає жодного власного імені, яке було б не пов'язано так чи інакше з культурою народу” [87, С. 123].

Таким чином, власні імена мають особливі зв'язки „в ментальності носіїв мови” і є „культурною пам'яттю” [88, С. 38].

Незважаючи на те, що оніми існують в усіх мовах світу, сукупність усіх власних назв становить онімний простір конкретної мови, який має свої самобутні ознаки. Наприклад, географічне середовище універсально визначає внутрішню форму багатьох топонімів, то вплив культури, історії того чи іншого народу, його соціального середовища на національний іменник може мати свої місцеві особливості. Слушно зауважує Ю. О. Карпенко, що

„специфіку українського онімікону становить і його реєстр, і характерні фонетичні трансформації особових імен, суттєво відмінні від близькоспорідненої російської мови, і розмаїття зменшено-пестливих форм антропонімів, і різноманітні словотворчі засоби та їх продуктивність тощо” [54, С. 83].

Отже, визнання лексичного значення власних імен разом з культурним відображенням „дозволяє говорити про здатність онімів володіти додатковим конотативним значенням, що відображає національно-культурну специфіку (акцент на багатовимірну і багатокomпонентну лексичну структуру власних назв)” [2, С. 103].

У цій роботі ми розглядатимемо оніми як змістовно породжені й текстоутворюючі функціонально-семантичні словесні знаки.

1. 2. Поняття літературно-художня (поетична) ономастика.

Художній текст – унікальна лінгвопоетична структура, за допомогою якої творець прагне дати свою концепцію реального світу, свій досвід думок, що супроводжується конкретними уявленнями. Дослідження ономастикону художнього тексту дозволяє визначити ту роль, яку відіграють ономастичні одиниці у відображенні індивідуально-авторської картини світу. Уявна картина світу, створена розумом, почуттями і волею художника – це індивідуальна модель реального світу, яка відбита в художніх образах. Матеріальними репрезентантами художніх образів можуть бути будь-які предмети і явища живої / неживої природи. Розгортання тексту спирається на ключові слова, роль яких часто виконують оніми. Літературний онім – це один з кодів художнього твору, який включений „в складні процеси опредметнення і розпредметнення змісту” [108, С. 54]. Саме тому, будучи важливим компонентом твору, він може і повинен досліджуватися, як елемент дискурсу, в рамках якого функціонує текст.

Таким чином, роль власних імен у художньому творі і в дослідженні унікальності ономастикону, полягає в її здатності розкриття авторського задуму і більш точної інтерпретації тексту. У зв'язку з цим очевидно, що вивчення мови художньої літератури є неможливим без комплексного аналізу онімів, в тому чи іншому тексті.

На даний час одним з пріоритетних ракурсів розгляду і вивчення ономастичної лексики є поетична ономастика, або інакше – ономапоетика, яка зосереджена саме на лінгвістичному ракурсі вивчення специфіки ономастичних одиниць і закономірностей їх функціонування в художньому тексті. У науковій літературі ще не закріпилося єдиного визначення, тому терміни „поетична (літературна) ономастика”, „стилістична (літературно-художня) ономастика” [108, с. 57], „поетонімологія”, „поетика оніма” [42, с 81] вживаються як синонімічні. При цьому предметом поетичної ономастики є „Не власні імена як такі, а їх специфічна трансформація – поетоніми” [108, С. 55], тобто мова йде виключно про імена в літературних творах, в художньому мовленні, а не в мові.

Для позначення об'єкта поетичної ономастики у різний час пропонувалися такі терміни: „літературний онім” (О.І. Фонякова), „поетичне ім'я” (Н.В. Подольська), „фіктонім” (О.В. Суперанська), „поетонім” (В.М. Калінкін, Н.В. Подольська).

Довгий час визначальним терміном для позначення власних імен (ВІ) у художньому творі був термін літературний антропонім, який вказує на „всі без винятку приватні власні імена, які називають персонажів” [50, С. 152].

С. І. Зінін вказує, що „традиційно при аналізі власних імен в художній літературі і персоніфікації художнього образу (живого або неживого) вживали терміни ім'я або власне ім'я. Стосовно до художніх текстів вони конкретизувалися: ім'ям дійової особи, ім'ям літературного персонажу, ім'ям персонажу” [36]. Свого часу М. В. Карпенко під „літературними антропонімами розуміла тільки власні назви, створені автором. Виключалися

власні імена реальних історичних осіб, які використовуються в художніх творах як особистих імен персонажів” [51, С. 234]. Це обмеження пізніше було знято. Виникла потреба в універсальному терміні, який би співвідносився з усіма розрядами власних імен в художньому тексті. „Для поетичної ономастики таким терміном є поетонім. Цей термін літературознавці вже використовували для позначення умовних екзотичних, міфологічних, тобто наділених певним поетичним змістом власних імен” [70, С. 30].

Згодом у літературній ономастиці відбулося розширення смислового значення терміна поетонім. Н. В. Подольська в „Словаре ономастической терминологии” трактує цей термін наступним чином: „Поетична ономастика – розділ ономастики, що вивчає будь-які власні імена (поетоніми) в художніх літературних творах: принципи їх створення, стиль, функціонування в тексті, сприйняття читачем, а також світогляд і естетичні установки автора” [95, С. 112]. С. І. Зінін уточнює: „При видовій конкретизації назв в художніх текстах виправдане використання термінів поетичний антропонім, поетичний топонім, поетичний зоонім і т.д.” [36].

Вчені висловлювали свої заперечення проти використання терміну „поетична ономастика”. Так, на думку О. І. Фонякової, цей термін варто застосовувати тільки для поетичної мови [109, С. 27], а от Г. А. Силаєв вважає, що визначення „поетичний” уже містить в собі позитивне значення, а термін, як відомо, не повинен наділятися експресією [100, С. 154].

Як зауважує Т. Немировська, „літературна ономастика – частина поняття „художнє ціле”, спосіб художнього відтворення світу за допомогою найменування, один зі складників проблеми художності, її магії й секретів” [86, С. 112]. Дослідниця розподіляє дисципліни за родами й жанрами художньої літератури, а також виділяє онімію: поезії (лірики, поеми, балади), художньої прози (ономастика оповідання, повісті, роману) й онімію драматургії або драматургійну ономастику (ономастика комедії, драми,

трагедії). У наукових дослідженнях спостерігаємо вживання таких дефініцій: літературна ономастика (О. Карпенко, Ю. Карпенко, Л. Кричун, Т. Крупеньова, Г. Мельник, Т. Немировська, А. Попович, О. Усова, О. Фонякова), літературно-художня ономастика (А. Вегеш, Л. Белей, Н. Попович, О. Сколоздра, Я. Шебештян), поетична ономастика (С. Зінін, Ю. Глюдзик), поетика оніма (В. Калінкін), поетоніміка (М. Торчинський), поетонімія (Н. Бербер), поетонімологія (Е. Кравченко), ономастилістика (Е. Магазаник), ономапоетика (Е. Магазаник, Л. Селіверстова), стилістична ономастика (К. Зайцева) та ін.

Отже, підвищений інтерес до вивчення власних назв у художніх текстах призводить до того, що в середині двадцятого століття виділяється самостійна наукова дисципліна – літературно-художня або поетична ономастика. Про це свідчать наукові дослідження науковців, зокрема і українських. Так, у 1965 році В. М. Михайлов на російському матеріалі („Собственные имена как стилистическая категория в русской литературе” [82, с. 6] захистив дисертацію, яка була виконана в Україні.

Український мовознавець, доктор славістики Українського вільного університету (Мюнхен, 1966) дійсний член УВАН у Канаді Іраїда Герус-Тарнавецька у 1966 році на українському матеріалі захистила дисертацію „Назовництво в поетичному творі” [106, С.45]. Згодом з’являється праця Е. Б. Магазаника „Ономапоетика, или „говорящие имена” в литературе” (1978) [74], виконана на матеріалі російської художньої літератури.

О. Суперанська наголошує: „Загалом ономастика становить багат шарову структуровану одиницю мови, як складник лексикології. А літературна онімія – це ще один шар, ще одна знакова система, створена за моделлю реальної ономастики з джерел власних назв” [104, С. 5].

На думку М. В. Горбаневського, „імена і назви є невід’ємним елементом форми художнього твору, складовою стилю письменника, одним із засобів, що створюють художній образ. Вони можуть нести яскраво

виражене смислове навантаження та прихований асоціативний фон, а також особливий звуковий образ; імена і назви здатні передавати місцевий колорит, відображати історичну епоху, до якої відноситься дія художнього твору, володіють соціальною характеристикою” [23, С. 60].

Під художньою ономастикою науковці також мають на увазі „суб’єктивне зображення об’єктивного, тобто „гра” письменника над нормами ономастики” [23, С. 24], зображення світу за допомогою імен. Під ономастичною грою розуміється такий різновид мовної гри, основу якої становить здатність мовців актуалізувати асоціативний потенціал власних назв, для створення особливого мотиваційного контексту сприйняття власних назв.

Ю. Карпенко зазначає, що специфіка ВІ в художньому тексті підпорядковується таким чинникам:

„– вторинності літературної ономастики, її суб’єктивності, яка виникає як результат „гри” загальномовними ономастичними нормами й ономастичної творчості письменника;

– причинній зумовленості літературних ВІ: вибір імені персонажа є відносно вільним і допускає заміну ВІ без шкоди для художніх особливостей твору;

– функціональній перебудові, адже провідною функцією літературних ВІ є стилістична із двома її різновидами: інформаційно-стилістичною та емоційно-стилістичною;

– наявності в художньому творі особливого різновиду власних назв – заголовка, який є основним компонентом і центром ономастичного простору твору” [55, С. 36].

Отже, до ігрових засобів поезики онімів відносяться, перш за все, ухилення від норми. Результатом онімної гри в таких випадках стає створення того чи іншого естетичного ефекту (комічного, сатиричного, іронічного, трагічного) в залежності від цілей автора.

Дослідник Т. Б. Гриценко зауважує, що „аналіз ономастикону художнього твору як одного із засобів текстотворення та індикатора індивідуального стилю письменника потребує уваги до репертуару власних назв усіх типів ономооб’єктів” [27, С. 97].

Як наголошують науковці Є. С. Отін та Н. В. Максимова: „Організація кожного онімного простору будь-якого твору – наслідок творчого переосмислення митцем реальної онімної системи, яка визначається індивідуальноавторським вибором” [91, С. 156].

Безсумнівно, слід погодитися з відомим дослідником літературної ономастики О. І. Фоняковою, що „власна назва є важливим елементом художньої системи, всі факти і рівні якої співвідносяться між собою. Вивчати їх потрібно не окремо, а в їх безпосередньому зв’язку в системі художнього тексту” [109, С. 25].

В. П. Григор’єв, аналізуючи власні назви в художньому тексті, говорить про декілька етапів дослідження: „необхідно встановити повний набір використовуваних автором ВН; виявити, крім лінгвістичної, енциклопедичну інформацію, що міститься в понятійному полі ВН; описати контекстні перетворення, яким автор піддає ВН, визначити індивідуальну норму цих перетворень; зробити висновок про функціональну навантаженості як окремих перетворень, так і самих фактів включення ВН в текст” [24, С. 183].

Виходячи з перерахованого вище, уточнимо визначення поетоніму, запропоноване В. М. Калінкіним: „поетонім – це вторинне по відношенню до звичайних онімів ключове слово в авторських художніх текстах, яке служить для іменування денотатів і має здатність семантизувати, тобто змінювати вихідний план змісту і досягати контекстуально зумовлені відтінки змісту” [44, С. 97].

Таким чином, літературна ономастика досліджує особливості використання власних назв у текстах художніх творів і поза їх межами.

1. 3. Функціонування поетонімів в художньому тексті.

Функціонування онімів у художній літературі дає великий простір для досліджень і спостережень. Так, академік В. В. Виноградов зазначав: „Питання про підбір імен, прізвищ, прізвиськ в художній літературі, про їх структуру в різних жанрах і стилях, про зразки, характерні функції і тому подібне може бути ілюстрований небагатьма прикладами. Це дуже велика і складна тема стилістики художньої літератури” [16, С. 95].

Основні функції літературної (поетичної) ономастики виділені Ю. О. Карпенком у статті „Имя собственное в художественной литературе”. Як вважає науковець, власні імена виконують номінативну (ідентифікаційну) та стилістичну функції, які виявляються у художньому тексті, де пріоритет диференціації відступає під тиском стилістики. Науковець розділяє стилістичну функцію на інформаційно-стилістичну та емоційно-стилістичну функції. Інформаційно-стилістична функція є домінуючою – імена називають поняття; виразником є внутрішня форма імені, її проекція на діючі в мові ономастичні моделі. Емоційно-стилістична функція проявляється у здатності власних імен вживатися в тексті, викликати певні почуття, формувати ставлення читача до зображуваного” [55, С. 36]. „Основою для такого поділу слугує врахування детермінованості літературної ономастики та змін, яких вона зазнає” [58, С. 35], що відбивається на функціонуванні її одиниць.

Л. О. Белей вважає, що характеристична функція літературно-художнього антропоніма (ЛХА) є пріоритетнішою за номінативну. Науковець пояснює це тим, що здатність будь-якого ЛХА називати, ідентифікувати, диференціювати персонажів у тексті літературно-художнього твору також є стилістично значущою. Він стверджує, що „існують два вияви характеристичної функції ЛХА: інформаційнохарактеристична та оцінно-характеристична, залежно від того, чи є ЛХА засобом характеристики денотата, чи засобом вираження ставлення

до персонажа-денотата” [8, С. 24]. Вчений крім номінативної та характеристичної функції виокремлює „ідеологічну та дейктичну (вказівну) функції власних імен на рівні художнього тексту, а також не погоджується з виокремленням естетичної та символічної функцій і вважає такого роду ЛХА характеризувальними” [8, С. 24].

Розгорнуту класифікацію запропонував А. Вількон у праці „Власні назви у творах Стефана Жеромського”, де він враховував різні аспекти поетонімів. Науковець виділяє наступні функції:

„1) локалізувальна (у вигляді просторово-локалізувальної і темпорально-локалізувальної) – відтворює зв’язок фабули твору з окремими часовими та просторовими даними;

2) соціологічна – вказівка на суспільну належність, середовище проживання та походження разом із національною належністю;

3) алюзійна – паралель з певними місцями, подіями, особами;

4) семантична – характеристика персонажа, місця дії через пряму або метафоричну назву;

5) експресивна – відтворює експресивно-емоційні особливості онімів” [119, С. 82–83].

Описуючи поетоніми прозових творів Ярослава Івашкевича, Ч. Косиль і виокремлює такі функції:

„1) ідентифікаційно-диференційна;

2) локалізація у просторі;

3) локалізація у часі;

4) інформаційно-дидактична;

5) соціологічна – відображає територіальну, суспільну, національну належність);

6) емотивна – реалізує особисте ставлення автора;

7) алюзійна;

8) семантична;

9) експресивна.

Дана класифікація є детальною, проте, як зазначає науковець у праці „Власні імена в прозі Ярослава Івашкевича” вона „майже повністю базується на напрацюваннях А. Вількона” [118, С. 37].

Український дослідник Одеської ономастичної школи М. Р. Мельник, вивчаючи поетонимастику творів Ліни Костенко виокремлює шість виявів поетонімного функціонування. „Першою, провідною, функцією є номінативна, яка слугує для того, щоб ідентифікувати об’єкт. Друга функція, хронотопічна, дає вказівку на час та місце. Про основні риси, притаманні денотатові, довідуємося через характеризувальну функцію. Спорідненими (...) є експресивна функція та функції виразовості, образності, тропеїчності; ВН у цих функціях є найбільш промовистими, насиченими поетонімами. Ніби підсумовує попередні п’ять, остання, текстотвірна функція, у якій ВН у костенківських поезіях стають (...) ключовими словами, організовуючи текст” [79, с. 17].

Н. В. Мудрова стверджує: „Структурно-семантична і асоціативно-коннотативна специфіка власного імені дозволяють йому виконувати в художньому творі стилістичну, що характеризує і ряд інших функцій” [84, С. 27].

Як універсальна лексична категорія тексту поетонім бере участь в естетичній реалізації персонажа, оповідача або автора і його дій у часі і просторі, представлених в лінгвістиці тексту категоріями антропоцентричності і локально-темпорального континууму, на основі якого будується художній світ в літературному творі.

Дослідниця Н. В. Васильєва стверджує, що літературній (поетичній) ономастиці також властиві функції: „диференціююча, ідентифікації, створення і підтримання ілюзії реальності вигаданого світу оповідання, що характеризує, виділення і угруповання, перспективації, естетична, міфологічна, деконструктивна” [15, С. 133].

Велике значення онімів для художнього тексту належить функціонально-естетичній функції. Крім того, у деяких наукових працях підкреслюється специфіка літературної ономастики і визначаються ознаки ономастикону художнього тексту. Так, Ю. О. Карпенко виділяє наступні властивості власних назв у художньому тексті: „...літературну ономастику можна визначити як суб’єктивне відображення об’єктивного, як здійснювану письменником „гру” загальномовного ономастичними нормами”; ступінь суб’єктивності знижується за рахунок зв’язку літературного оніма з жанром, з образною системою всього твору, з художнім задумом, з художньою школою і стилем; літературні власні імена поєднують дифференційну і стилістичну функції: „художня ономастика, перш за все, не розрізняє, а говорить” [51, С. 4].

У розмаїті художніх засобів твору власна назва відіграє важливу, а іноді і основну роль. Форми і прийоми актуалізації виражальних можливостей поетоніми обумовлюються особливостями їх семантики і структури.

Для того щоб залучити читача, автор вибирає ім’я, відповідно до визначеного задума, так як через вживання імен, розкриваються додаткові ознаки характеру героя, або створюється супутній ефект. Ономастичний простір тексту формується за допомогою різноманітних текстових імен та стилістичних функцій, так як вони є основою для різнобічності власних назв.

Ономастичний простір тісно пов’язаний з культурою, ономастика є не тільки засобом уявлення національно-культурних особливостей, а й відіграє значну роль в процесі людської творчості. Оними, які номінують художні образи – це надзвичайно важлива частина ономастичного простору, а саме особливий клас імен, в який входять як вигадані, так і реальні персонажі.

Дослідження ономастичного простору з позиції літературознавця передбачає вивчення онімів твору окремого автора або будь-якого історичного періоду.

Г. Ф. Ковальов називає ім'я благодатним матеріалом для кожного письменника, тому що „сам письменник йде за ім'ям в характеристиці і діях свого персонажа” [60, С. 110].

В. М. Калінкін у праці „Поэтика онима” зауважує, що „власне ім'я в художньому творі також додає певний сенс описуваного предмета, як і опис предмета додає певний зміст його імені” [43, С. 235].

Літературна ономастика тісно пов'язана з „проблемами літературознавства, теорією жанрів, загальними тенденціями культурного життя епохи тощо” [41, С. 32].

Науковець А. А. Живоглядів зазначає наступні компоненти значення власної назви в художньому творі:

1. „Інтродуктивний – існування і предметність референта. Цей компонент значення є згорнутим повідомленням.

2. Класифікаційний, що вказує на належність референта до певного класу. Ці класи називаються денотатами назв. Наприклад, денотати антропонімів – люди; денотати зоонімів – тварини; денотатами топонімів можуть бути континенти, океани, моря, країни, річки, острови, населені пункти, вулиці тощо.

3. Такий, що індивідуалізує призначення назви, що втілюється через виділення одного предмета (свого референта) в межах денотату.

4. Характеристичний – набір ознак референта, що дозволяє зрозуміти про що або про кого йде мова” [34, С. 37].

Про специфічні особливості літературної ономастики в порівнянні з ономастикою в цілому говорить О. Ю. Карпенко:

„1) Вторинність літературної ономастики. Загальномовна система змушує автора дотримуватися своїх моделей та норм щодо місця, часу і соціального середовища зображення.

2) Основа літературної ономастики полягає у творчій свободі письменника при виборі жанру та стилю тексту, на відміну від тривалого і

природнього історичного розвитку в конкретному соціальному середовищі та мові. У появи літературної та реальної ономастики – різні причини.

3) Літературна ономастика виконує стилістичну функцію. У звичайній мовній комунікації власна назва використовується для того, щоб розрізнити предмети, у художній мові ж власна назва, окрім цієї функції, виконує також естетичну та образотворчу.

4) Реальна ономастика стосується цілого словникового складу мови, топонімічного масиву, художня ж ономастика – це факт мови, і не просто мови, а мови художньої, власні назви виконують зовсім різні функції у повсякденній і художній мовах.

5) У кожного літературно-художнього твору є заголовок, що є основною складовою ономастичного простору” [53, С. 15].

Підсумовуючи вивчення функції ВІ в художніх текстах, ми звертаємося до праці В. М. Калінкіна „Теория и практика лексикографии поэтонимов (на материале творчества А. С. Пушкина)”, в якій він говорить, що „функціональна сторона поезики онімів – найбільш розроблена і одночасно найбільш строката частина теоретичної спадщини” [46, С. 200]. Вчений робить висновок, що „викінченої цілісної класифікації, де розподілено функції за таксонімічними рубриками відповідно до принципів, що впливають із специфіки онімів художніх творів, на цей час немає” [46., с.201].

Активне використання ономастичної лексики в літературних творах дозволяє говорити про те, що „власні імена є своєрідною лексико-граматичною та стилістичною категорією, яка є істотним компонентом образної тканини художнього твору” [81, с. 65].

Доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Київського міжнародного університету Л. П. Юлдашева у статті „Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва”, зауважує, що: „Літературні оніми належать до універсальних

категорій художнього тексту, сприяють реалізації авторської концепції світосприйняття, оскільки оніми, крім номінування, формують історичне й культурне тло твору, наповнюють його образним змістом” [115, С. 89].

1. 4. Класифікація власних назв.

ВН, які номінують численні об’єкти реального і нереального світу, неоднорідні за своїми властивостями і якостями. Саме тому в їх масиві виділяються окремі розряди, що мають специфічні риси. На основі цього факту вони повинні бути класифіковані, і питання про їх класифікації є одним з головних в ономастики.

Щодо класифікації власних назв то до сих пір немає єдиної класифікації, яка б відповідала всім вимогам розвиваючої ономастичної науки. Існує значна кількість класифікацій, які представлені практично у всіх великих наукових роботах лінгвістів (В. Бондалетов, А. Введенська і Н. Колесников, А. Гардинер, К. Зайцева, С. Зінин, О. Карпенко, Ю. Карпенко, М. Кочерган, Н. Максимчук, В. Михайлов, Н. Подольська, О. Суперанська та ін.

Наприклад, М. П. Кочерган власні назви поділяє на: „1) антропоніми (імена людей); 2) топоніми (географічні назви); 3) теоніми (назви божеств); 4) зооніми (клички тварин); 5) астроніми (назви небесних тіл); 6) космоніми (назви зон космічного простору і сузір’їв); 7) хрононіми (назви відрізків часу, пов’язані з історичними подіями); 8) ідеоніми (назви об’єктів духовної культури); 9) хрематоніми (назви об’єктів матеріальної культури) та ін”. [64, с. 187].

А М. Е. Рут класифікує власні імена за предметною сферою: 1) назви осіб (ім’я, прізвище, по батькові); 2) клички тварин, птахів та ін.; 3) топографічні імена – річок, океанів, морів, заток, проток, озер, країн, океанів, гір, гірських хребтів, міст, поселень, парків, вулиць, доріг та ін.; 4) імена будинків, установ, кораблів, суден, літаків і інших засобів

пересування; 5) назви книг, журналів п'єс, музичних гуртів і виконавців та ін. [97, С. 13].

Перша класифікація реалій, „речей, здатних мати імена” [102, С. 141], належить Арістотелю, який виділяв наступні категорії: Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Quando, Situs, Habitus [3, С. 23]. Дж. С. Мілль відмітив непослідовність аристотелівської класифікації, так як „... одні речі (розумові та психічні усвідомлення та проявлення) у них пропущені, а інші дозволяють можливість включення в різні рубрики” [цит. за: Суперанською 102, С. 141]. Дж. С. Мілль виділив речі існуючі і неіснуючі. Речі, які можуть мати ім'я, він поділив на: 1) почуття, куди включають думки, емоції, чуттєве усвідомлення, волевиявлення; 2) субстанції, що викликають ці почуття; 3) атрибути, які діляться на якісні, кількісні та відношення, засновані на чуттєвому вихованні.

Питання про зміст ономастичного простору та історію формування класифікацій ономастичних одиниць детально висвітлено в монографії О. В. Суперанської „Общая теория имени собственного” [102].

О. В. Суперанська пропонує предметно- номинативну класифікацію, в якій міститься позначення класів названих об'єктів і відповідні їм ономастичні розряди: люди – антропоніми, географічні об'єкти – топоніми, рослини – фітоніми і т. д. Так, аналізуючи ономастичний простір в цілому, О. В. Суперанська виділяє: 1) *реально існуючі імена*; 2) *об'єкти, створені фантазією людей, або імена вигаданих предметів*; 3) *об'єкти, існування яких передбачається, але ще не доведено*; 4) *об'єкти, створені творчістю художника* [102, С. 144-145]. Кожна з цих груп поділена на розряди. Так, до *реально існуючих об'єктів* відносять: *антропоніми* (позначення людей в зв'язку з їх різними характеристиками); *зооніми* (назви тварин); *фітоніми* (назви рослин); *анемоніми* (власні імена вітрів, сезонів, стихійних лих); *космоніми, астроніми, астротопоніми* (загальноприйняті позначення частин небосхилу і небесних тіл, зони космічного простору, небесні тіла та їх

частини); *хрононіми* (загальноприйняті позначення часу, точки і відрізки часу, а також, по версії Н. В. Подольської, власні імена окремих свят, заходів, кампаній [94, С. 162]; *ергоніми* (власні імена комплексних об'єктів – назви установ, підприємств, товариств, в тому числі транспортних засобів); *назви творів мистецтва* (назви літературних, музичних, театральних, кінематографічних, скульптурних творів); назви періодичних видань; *документоніми* (назви документів та їх видів); *хрематоніми* (назви різних предметів); *назви марок і сортів виробів, моделей машин, зразків товару, або товарні знаки*.

Важливим в класифікації О. В. Суперанської є те, що кожен з розрядів допускає подальшу специфікацію. Так, *топоніми* (назва місцевості, регіону, населеного пункту, об'єкту рельєфу, будь-якої частини поверхні Землі, тобто географічна назва [14, с. 132]) можуть поділятися на різновиди за типом названого предмета, об'єкта: *ороніми* (власні імена гір і інших височин), *гідроніми* (назви всіх водних об'єктів), *ойконіми* (назви населених пунктів), *урбаноніми* (назви вулиць та інших дрібних об'єктів всередині населених пунктів), *дромоніми* (назви шляхів сполучення і маршрутів), *спелеоніми* (назви печер, гротів, і цілих підземних систем), *дрімоніми* (назви лісових масивів), *пелагоніми* (назви морів), *лімноніми* (назви озер), *гелоніми* (назви боліт), *потамоніми* (назви річок), *астіоніми* (назви міст) тощо.

До об'єктів, які створені фантазією людей, або вигадані назви предметів, А. В. Суперанська відносить *міфоніми* – іменування людей, тварин, рослин, народів, географічних і космографічних об'єктів, різних предметів, які в дійсності ніколи не існували.

Міфоніми за своєю основною функцією номінації та диференціації тяжіють до антропонімів, але денотат цих назв локалізований в різних вимірах – вигаданому і реальному. Відомо, що „власна назва – слово, закріплене за даним об'єктом; безпосередньої понятійної співвіднесеності воно не має” [102, С. 96].

Однак імена міфологічних персонажів, які прийшли до нас з глибокої давнини, індивідуалізовані, внаслідок чого потрібне усунення деяких термінологічних суперечностей, що пов'язані як з дефініцією самого поняття „міфоним”, так і з класифікацією міфологічної лексики. У визначенні, яке запропонувала О.В. Суперанська, диференціальною ознакою є вигадка, тобто невідповідність актуалізованої дійсності. Н.В. Подольська в 1-му виданні „Словника російської ономастичної термінології” [94, С. 124–125] подає спірне визначення „міфоніма”, включаючи сюди „теонім (різновид міфоніма, власне ім'я божества в будь-якому пантеоні” [94, С. 131], який для віруючих людей не є вигаданим. З іншого боку, не включені в термінологічну ієрархію міфонімів агіоніми – імена святих. Розгляд агіонімів окремо від теонімів обумовлено тим фактом, що, як правило, канонізуються особистості реальні та історичні, тобто агіонімом стає власне ім'я (антропонім). Однак агіоніми, поряд з теонімами, входять в ужиток церковної лексики, приєднуються до теонімії і приймають на себе частину їх функцій, що (в свою чергу) обумовлює їх включення до складу теонімів. Проте вже в 2-му виданні словника Н. В. Подольська уточнює тлумачення теоніма в попередньому виданні: „Теона – власне ім'я божества в будь-якому пантеоні” [95, С. 124]

Отже, опис та аналіз власних імен неможливий без певної класифікації, яку слід розглядати „... як своєрідну платформу автора”, спеціально вводиться для більш чіткого розмежування явищ” [102, С. 148].

Характеризуючі літературно-художні оніми (ЛХО) постійно перебувають у полі зору дослідників. Складність створення єдиної універсальної класифікації ЛХО зумовлена вторинністю щодо національно-історичних ВІ, роллю авторських онімів у створенні ВІ. Зауважимо, що механізм створення поетонімів не має однозначного пояснення, а „уся стилістика імен у художньому творі зазвичай будується на основі стилістики реально існуючих імен, а не всупереч їй” [99, С. 7].

Зокрема, С. М. Мезенін у праці „Стилистическая функция личных имен

в драматических произведениях Шекспира”, характеризуючи ономастику драматичних творів В. Шекспіра, об’єднав історичні, національні та створені автором ВІ та виділив наступні групи:

- „1) реальні імена історичних осіб;
- 2) звичайні імена (англійські, французькі та ін.);
- 3) стилізовані імена, зумовлені жанрово-стилістичними особливостями твору;
- 4) „промовисті” імена, в основному прізвищні” [76, С. 40].

О. І. Фонякова ВІ в онімному полі художнього твору групує ЛХО за такими основними позиціями:

„1) за специфікою денотативного значення ВІ у загальному іменнику національної мови і в онімному просторі художнього тексту (опозиція: антропонім – топонім, топонім – урбанонім, ВІ – прізвища, ВІ – прізвиська тощо);

2) за способом художньої номінації в художніх текстах (опозиція: узуальні й оказіональні лексичні засоби, з урахуванням контекстуальних та індивідуально-авторських підходів і под.);

3) за співвідношенням ВІ у поетичному оніміконі з національним іменником мови народу (опозиція: реальні – вигадані, часте – рідкісне, станове – позастанове тощо)” [109, С. 39–40].

„Словник російської поезії ХХ століття: Словник власних імен” відображає класифікацію такого характеру:

- „1) імена реальних осіб – головних і периферійних персонажів (ВІ, по батькові, прізвища, псевдоніми, прізвиська);
- 2) імена реальних історичних осіб;
- 3) імена вигаданих осіб (нереальних) – літературних героїв, фольклорних персонажів;
- 4) міфоніми – імена міфологічних персонажів;
- 5) культоніми, агіоніми – імена, пов’язані з релігіями” [25, С. 123].

М. Доценко відмічає, що значну роль у створенні художнього тексту належить синкретичному процесу „реальна ономастика – автор – поетична ономастика”, і виокремлює такі розряди поетонімів:

„1) історичні ВІ для історичних персонажів, місць, подій в художньому тексті;

2) історичні ВІ для вигаданих автором художніх образів;

3) загальноживані імена й імена національної ономастики для вигаданих автором художніх образів;

4) поетоніми вигаданих образів, створені за моделями національної ономастики (напівреальні імена);

5) авторські поетоніми, що посилюють експресію імені в характеристиці художнього образу без урахування специфіки національної ономастики;

б) вигадані поетоніми для нереальних художніх образів, які не мають прямої співвіднесеності з об’єктивною дійсністю” [32, С. 12].

Практично, особливо важко використовувати якусь одну класифікацію при аналізі ономастикону художнього тексту, так як у ньому використані різні розряди ВІ, в різному втіленні та різного ступеня відносно реального ономастикону і т.ін. Оскільки ми досліджуємо розділ ономастики „Власні назви в художньому тексті”, то будемо спиратися на фактичний матеріал і особливо розглядати ті розряди ВІ, які є питомо значущими для аналізованого тексту.

1. 5. Лексична наповнюваність реальних та ірреальних онімів у мові, художньому тексті та їх класифікація.

Актуальним та суперечливим є питання про реальні та ірреальні оніми, про їхню класифікацію, лексичну наповнюваність ними мови, зокрема і художнього тексту.

Поняття реальний – це те, що існує в об’єктивній дійсності, а ірреальний – уявний, вигаданий, надуманий; ілюзорний, породжений фантазією, породжений уявою, химерний, уявний, неіснуючий, створений уявою, оманливий, фантастичний, ефемерний, химерні, нереальний, примарний, створений.

Для реальної ономастики у вивченні семантики ВІ традиційно виділяють різні точки зору. Наприклад, О.С. Ахманова, О.О. Реформатський, Н.Д. Арутюнова та інші стверджують, що ВІ не володіють лексичним значенням, а називають їх асемантичними: „Власні імена ... семантично ущербні. Самі по собі вони залишаються поза передачею будь-якої об’єктивної інформації. Значення власного імені ... не передбачає ... ніяких знань про його носія” [4, С. 43].

Представники іншої точки зору С. І. Зінін, О. В. Суперанська, Е. Б. Магазанник, В. А. Кухаренко стверджують, що ВІ мають своє лексичне значення, але тільки в певній мовній ситуації.

Особливу увагу звернемо на думку провідної ономастки О. В. Суперанської. Вона вважає, що власні імена відносяться до спеціальної лексики і виділяє конкретні відмінності власних імен і загальних імен, тим самим мотивуючи особливу систему власних імен з особливим значенням і його реалізацією в мові / мовленні.

Провідним способом відображення світу дослідники вважають мовну, або словесну [17, С. 14]. Іншими словами, „...аналіз речей, реальних і уявних, збігається з аналізом слів, існуючих для позначення <...> Все розмаїття світу речей реальних, уявних і гіпотетичних становить те первинне, яке дане ззовні або створене людиною, для позначення якого необхідні назви – назви (як узагальнюючі) і власні, які виділяють індивідуальний предмет. Найпростіші значення мають для своєї назви дуже загальні і дуже місткі лексичні одиниці, що допускають максимум конкретизації та індивідуалізації” [102, С. 138]. Викладене дозволяє стверджувати, що власні імена (як і загальні імена)

беруть участь у створенні мовної картини світу.

У цьому сенсі ономастикон можна кваліфікувати як фрагмент мовної картини світу, тобто – безперервно конструйовану систему інформації про ті чи інші об'єкти / реалії, які створені так само вибірково на основі реальної, вигаданої і гіпотетичної дійсності, як вибіркової назви предметів навколишнього світу: „Членування реального і нереального світу в ономастичному плані також визначається в першу чергу значенням предметів для людини і потребою в спеціальних індивідуалізованих позначеннях для них” [102, С. 138]. Реально існуючий ономастикон охоплює досить широке і різноманітне коло предметів, що тягне за собою структурацію складових його онімів, а також їх класифікацію.

Ономастикон у художньому тексті – це семантичне утворення, яке тісно пов'язане з системою певних цінностей у мовній (ширше – концептуальній) картині світу особистості автора, з його мотиваційними установками: прецедентні поетоніми виступають як ключові слова, як маркери авторської стратегії та читацькі орієнтири.

Отже, найбільш значущим аспектом реалізації лексичного значення ВІ в мові є художній текст. Саме в ньому ВІ виступає як один із засобів його структурно-семантичної організації і стає гранично інформаційно-насиченою одиницею в мові кожного комуніканта (читає або говорить). Таким чином, в літературній ономастиці реалізується максимально повне і семантично містке, з широким коннотативним наповненням значення ВІ, і який створює зв'язок ланок ланцюга „письменник – ім'я – текст – читач”.

Звернемося до думки В.А. Кухаренка, який вважає, що „входячи в текст семантично недостатнім, власне ім'я виходить з нього семантично збагаченим і виступає в якості сигналу, що порушує великий комплекс асоціативних значень. Їх можна вважати локально-семантичною структурою, яка закріплюється за даним ім'ям в даному контексті – індивідуально-художнім значенням власного імені” [69, С. 106]. Автор виділяє типові

властивості власного імені в мові:

- „1) гранична інформативна насиченість;
- 2) різкі перепади інформаційного об'єму і емоційно-оціночної спрямованості при позначенні одного і того ж референта;
- 3) щільно детермінований однозначний зв'язок між вмістом власного імені і ситуації спілкування;
- 4) звертається особлива увага на іменування персонажів, які, як правило, в художньому тексті стають ключовими” [69, С. 102].

На думку ж О. І. Фонякової, семантизація власного імені в художньому тексті проявляється в наступному:

- „1. Воно протягом усього тексту позначає єдиний референт – персонаж.
2. Стає господарем функції тексту за рахунок багаторазового повтору імені.
3. Сприяє тим самим здійсненню загальної системності та антропоцентричності тексту.
4. Власні назви в заголовку сприяють розкриттю провідної теми твору, реалізації авторської ідеї.
5. Отантропонімічне ім'я (наприклад, обломовщина), яке функціонує в тексті як складне поняття-символ, актуалізується в загальній композиції художнього тексту” [109, С. 28–29].

Має місце і ускладнено-ієрархічний характер семантизації ВІ в художньому тексті, яка виражається (за Фоняковою) в наступних процесах:

1. Онімізація – перехід загальної назви у контекстуальне власне ім'я. Така взаємодія загальних імен і власних імен в зближенні їх стилістичних функцій яскраво проявляється, наприклад, у назвах персонажів казок, байок (напр., у російського байкаря І.А. Крилова – це Осел, Соловей, Ведмідь і т.д.). Тут онімізація загального імені виражена вживанням великої літери і персоніфікує характер діючої особи.

2. Апелятивізація – це зворотній процес, при якому виникає

деонімізація – вживання власного імені в функції називної. Такий процес носить загальномовний універсальний характер, який приводить до утворення нових слів у мові (мадера, браунінг, макінтош і ін.).

3. Вторинна номінація, яка в переносному плані проявляється у власному імені в формі порівняння, метафори, перифрази, метонімії, уособлення.

4. Семантична конденсація виникає зазвичай при імпліцитному розвитку фразеологічного значення, при якому скорочуються окремі елементи в складі фразеологічної одиниці. Подібне відбувається з семантикою власного імені, яке відображає внутрішній світ художнього тексту. О. І. Фонякова виділяє три ступені семантичної конденсації ВІ в художньому тексті – це: індивідуалізація, типізація і символізація семантики власної назви, які проявляються в сукупності естетичних категорій, таких як: художнє ім'я і характер, ім'я та подія, ім'я та соціальний тип, ім'я та час: контекст епохи, історичного періоду, відображуваного в творі, і т.д. [109, С. 28–32].

Як зауважує Г. А. Бунєєв, у загальній типології власне ім'я в ономастичному просторі художнього тексту є головною типологічною опозицією і може бути: *реальним (історичний іменник) – напівреальним – вигаданим*, але воно перекривається іншою опозицією, не менш важливою, – за способом мотивації і перетворення власної назви в прямо мотивовану – побічно мотивовану.

Протиставлення семантичного порядку – за типом вживання: номінативні – переносні – узагальнено-символічні. За участю власного імені в розвитку сюжету (за композиційною функцією названих в тексті об'єктів, дійових осіб і т.д.) виявляється поділ на сюжетні – позасюжетні (згадувані), а сюжетні імена діляться на головні й епізодичні. За морфологічним складом зустрічаються прості – складні – складені, останні зустрічаються набагато рідше (наприклад, подвійні прізвища) [12].

Таким чином, в ономастиконі художніх текстів знаходить відображення індивідуальність авторської системи онімовживання: здатність онімів означати щось таке, чого немає поза даним текстом за рахунок мовноконтекстних, асоціативних і фонових збільшень, а тим самим – і декодування імпліцитних пластів текстової семантики. Аналіз кожного конкретного власного імені дозволяє досліднику не тільки розкрити зміст контексту, а й (з іншого боку) – здійснити цілісний аналіз ономастикону конкретного текстового матеріалу, що надає можливість зробити висновки про те, яким бачить автор сучасну дійсність; які суб'єкти / об'єкти є невід'ємними її атрибутами, які повинні бути відображені в створюваному ним тексті. Вибір певних власних назв автором обумовлений як властивим йому механізмом категоризації, так і його художнім задумом. Тому поява в тексті кожного окремого оніма як елемента ономастикону відповідного твору є закономірною.

Висновки до Розділу 1.

У розділі 1 „Проблеми літературної ономастики” нами розкрито основні концептуальні та методологічні положення, на яких ґрунтується наше дослідження:

1. Власні імена і загальні назви – два лексико-граматичні розряди будь-якої мови, в тому числі й української. Ві вивчає особлива галузь мовознавства – ономастика. Загальна українська ономастика на Україні започаткована І. Я. Франком. На початку ХХ століття перші ономастичні дослідження були розпочаті на Буковині, в Чернівецькому університеті. Збирачем і дослідником української топонімії був учитель української гімназії в Чернівцях (1901–1920 рр.) М. М. Кордуба.

Сьогодні в Україні наявні чотири ономастичні школи: Одеська, Донецька, Ужгородська, Київська.

2. Вивченням ВІ в художньому тексті займається літературно-художня ономастика. Активні дослідження в цій сфері почалися в другій половині 50-х 60-тих роках ХХ століття. Оскільки ономасти не взаємодіяли один з одним в процесі становлення термінологічної бази даного напрямку, то це й зумовило відсутність позиції в тлумаченні певних термінів, зокрема пропонувалися терміни: „літературний онім”, „літературна ономастика”, „літературно-художня ономастика”, „поетичне ім'я”, „поетонім”, „фіктонім”, „поетична ономастика”, „стилістична ономастика”.

Ми вважаємо, що ключовий термін „літературно-художня ономастика” більш вдалий, бо в основі назви є вказівка на об'єкт і сферу буття цього об'єкта.

Отже, літературно-художня ономастика досліджує особливості використання власних назв у тексті художнього твору.

3. Функціональна сторона літературно-художніх онімів найкраще розроблена дослідниками і одночасно найбільш строката частина теоретичної спадщини науковців. Провідною функцією є номінативна, але поряд із характеристичною, інформаційно-дидактичною, інформаційно-стилістичною, емоційно-стилістичною, соціологічною функціями та ін. домінантну роль виконує текстоутворююча функція.

4. У художньому творі досліджуються елементи реальної та ірреальної ономастики, сукупність яких становить ономастикон художнього тексту на основі їх індивідуального застосування в творчості кожного письменника зокрема та окремого тексту. Вивчаються особливості вживання онімів у контексті художнього мовлення, тобто і в самому тексті літературного твору, і за його межами. ВІ, таким чином, грають важливу роль у просторі художнього тексту, є свого роду орієнтиром для читачів у часі та просторі. Ономастика художнього твору завжди „говорить”, але що саме, і як вона каже, можна зрозуміти по-різному: читачам властиво по-різному тлумачити один і той самий твір.

5. Для вивчення ономастикону художнього тексту необхідно приймати будь-яку класифікацію ВІ. Добре відомі класифікації Н.В. Подольської, О. В. Суперанської, О. І. Фонякової, В.Д. Бондалетова, М. В.Доценко та ін. ономастів.

Однак, розглядаючи систему власних імен будь-якого конкретного тексту або твору будь-якого письменника, на нашу думку, необхідно опиратися на фактичний матеріал і особливо розглядати ті розряди ВІ, які є значущими в аналізованому тексті.

6. Вивчення ономастикону конкретних текстів і всієї творчості того чи іншого автора в цілому є досить перспективним, оскільки дозволяє здійснити перехід від вивчення конкретних ономастичних полів (розрядів онімів) конкретного твору до вивчення ономастикону, тобто вербалізованого в художньому тексті ономастичного словника письменника.

7. Отже, необхідно вивчати ономастикон сучасних текстів різних жанрів, які практично не досліджені, щоб привернути увагу до проблем сучасної літератури.

РОЗДІЛ 2

**МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ РЕАЛЬНИХ ОНІМІВ У ТВОРАХ
ІРЕНИ КАРПИ: „ДОБРІ НОВИНИ З АРАЛЬСЬКОГО МОРЯ”,
„ЯК ВИХОДИТИ ЗАМІЖ СТІЛЬКИ РАЗІВ,
СКІЛЬКИ ЗАХОЧЕТЕ”**

При аналізі фактичного матеріалу, з опорою на названі в першому розділі класифікації, ми уклали свою, згідно з якою розглядатимемо реальні власні імена в романі Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, а саме:

Антропоніми: особисті українські та іншомовні жіночі, чоловічі імена, прізвища, прізвиська.

Топоніми: хороніми; астіоніми (власне українські, іншомовні); гідроніми; інсулоніми; омоніми; урбаноніми (агороніми, годоніми, міські хороніми, екклезіоніми, домоніми, назви об’єктів, які пов’язані з транспортом); ергоніми (назви готелів, назви музеїв, театрів, кінотеатрів, назви установ, назва лікарень назви офісів, клубів, секцій, фірмоніми).

Ономастичний фон: ідеоніми (артоніми: імажоніми, музиконіми, сценоніми, фільмоніми); бібліоніми; гемероніми (газетоніми, журналоніми, радіоніми; телевізіоніми, найменування Інтернет-сайтів); геортоніми; порейоніми, аббревіатури.

2. 1. Антропонімія реальна лексика в художніх текстах І. Карпи.

Твори Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” наповнені найменуваннями чоловічих та жіночих персонажів: різного віку, статі, соціального статусу, професій тощо. Легендарний давньогрецький поет Гомер приблизно за тисячу років до н. е. в своїй „Одіссей” написав: „... взагалі без імення ніхто між людей не

буває, Хто б не родився на світ – родовита людина, проста, Кожного з них, породивши, іменням батьки наділяють” [22, С. 17].

Як зауважує С. А. Хрипко, „Ім’я – це те, що „дають”, що „носять”, чим „пишаються”, що „втрачають”, за честь якого „сперечаються” і яке подекуди й „ганьблять”... Ім’я або імення – це специфічна особиста назва людини, що дається їй при народженні; це головний атрибут певної особи, що часто стає її рівнозначним символом” [113, с. 28].

У творах Ірени Карпи розгорнуті сюжети, ряд взаємозв’язаних подій і їх учасників – персонажів, тому антропоетоніми займають у них важливе місце. Характерний для творчості Карпи антропоцентризм, що є центром Всесвіту і метою всіх подій, і першорядна роль антропоетонімів в її поетоніміконі тільки підтверджують теоретичні положення, висунуті В. М. Калінкіним про те, що „Основним шаром власних назв художнього творує, звичайно, антропоетоніми, що пояснюється спрямованістю художньої літератури на людину, його „антропоцентризм” [43, С.334] та ідею польового підходу до ономастикону твору В. І. Супруна, який допускає наявність ядерно-периферійних відносин між одиницями всередині окремих ономастичних розрядів [105] і вважає, що „ядерною частиною в системі онімної простору художнього твору є антропонімія, другий шар утворює топоніміка, інші розряди поетонімів складають його периферійну або фонову частину” [105, С. 65]. Тому виходимо з класичного розуміння того, що антропонім (як вид оніма) – це „будь-яке власне ім’я, яке може мати людина (або група людей) в т.ч. особове імя, по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім, кличка” [95, С. 30].

У дослідженні реального антропонімійного простору в книгах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” нами зафіксована певна кількість особових жіночих та чоловічих імен із дефініцією: „особове ім’я – це спеціальне слово, що служить для позначення окремої людини і дане йому в індивідуальному порядку для того, щоб мати

можливість до нього звертатися, а також говорити про нього з іншими” [95, С. 37].

Антропоніми у творах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” є ядром усього тексту Ірени Карпи. Це переважно реальні ВІ, тобто „загальновживані імена й імена національної ономастики для вигаданих автором художніх образів” [32, С. 12].

У свої твори письменниця вводить імена за національною приналежністю (імена національної ономастики): рідномовні антропоніми (українські імена та їхні форми (в т.ч. суржикові): – Маша, Наташа, Богдана, Рита, Юля, Лена, Ліза, Іван, Андрій, Василь та ін.); мусульманські (Айша, Джафар); єврейські (Сара, Давід); грузинське (Гія); англійські (Джорджі, Енрік, Бред, Анджеліна); французькі (Мішель, Шарлота, Марлен; японські (Йоджі, Ямомото) тощо.

Щодо структурної специфіки літературно-художніх антропонімів (далі ЛХА) у даних творах, то вони зумовлені особливостями найменування осіб у реальній антропонімії. Усі ЛХА роману „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” можна поділити на наступні групи, а саме:

1. Однокомпонентна модель найменування, до складу якої зараховуємо:

А) Власні українські жіночі імена, репрезентовані у творі повними та демінутивними формами: *Хлоя, Рита, Катя, Оксана, Богдана, Ксенія, Ксюша, Ксюха Аня, Анька, Варвара, Маша, Машика, Люба, Наташа, Даша, Лена, Ленка* тощо. Наприклад у тексті роману: „Валя вчилася з *Хлоєю* на перших двох курсах універу” [47, С. 119]. Бо *Клавдія* означає „кривонога”, *Ксенія* – „чужоземка” і далі за списком [47, С. 501]. Того разу *Маша* з іншою „феменкою” *Ксюшею* [47, С. 194]. „*Ксюха* там одна була, нічого така, смішна” [22, С. 275]. „...он в *Оксани* муж-мільонер” [49, С. 48]. „...оно тьоть *Олін*

син, нежонатий!” [49, С. 33]. „... моя подруга *Леся* (тоді ми ще вчилися в університеті) [49, С. 151], „... продавчині тьоті *Каті* з кіоску стало ясно...” [49, С. 154], „*Богдана*, прийом! *Лена!!!*” [49, С. 104].

– Я *Аня* з групи „*Маст хев*”, пам’ятаєш? [47, С. 377].

– Ну що, я вже на місці! – повідомила *Анька* [47, С. 115].

Б) Власні українські чоловічі імена в романі „Добрі новини з Аральського моря” представлені українськими та іншомовними іменами, а також повними та демінутивними формами, а саме: *Іван* „Східного чоловіка звали *Іваном*” [47, С. 31]; *Вася* „Назустріч спускався задоволений сантехнік *Вася*” [47, С. 35]; *Андрій* „*Андрій* вступив до Інституту міжнародних відносин” [47, С. 25]; *Андрюха* „Та *Андрюха* тут один, співає в опері” [47, С. 91].

В) Власні іншомовні жіночі імена, а саме: *Морена* „*Морена*, чорнявка – це було не про неї” [47, С. 199]; *Лулу*, „*Лулу*, котру насправді звати *Гаель*, але їй давно уже набридло все британське” [47, С. 331]; *Сара* „А це *Сара*, моя дружина” [47, С. 56]; *Кармен* – „*Кармен*, – назвалася вона” [47, С. 80]; *Айша* „Але *Айша* не знала ні англійської, ні творчості *Dead Kennedys...*” [47, С. 526]; *Йоана* „*Йоана*, ще старша і ще більш ексцентрична подруга *Кармен*” [47, С. 168]; *Гія* „І гаваріт брасать *Гію*” [47, С. 183]; *Алюзія* „Це *Алюзія*, подруга *Ксюші*” [47, С. 475]; *Махаяна* „– Вона завжди була десь у космосі, наша *Махаяма*” [47, С. 386]; *Адель* „Чорнявка представилась *Хлої* як *Адель*” [47, С. 269].

Г) Власні чоловічі іншомовні імена: *Браян* „*Богдана* нарешті дізналася, що його звати *Браян*” [47, С. 58]; *Теодор* „*Теодор* все акуратно записував у своїй великий блокнот” [47, С. 483]; *Робер* „*Роберу* було 20” [47, С. 559]; „*Александро? Альберто? Рікардо?*” [47, С. 9]; *Яша*, *Єгор* „*Яша*, єврейський паризький бізнесмен, кучерявий і уважний; *Єгор*, лисий йог і вегетеріанець” [22, С. 81]; *Ямото* „– А, це *Ямото*, – махнула рукою вона” [47, С. 113]; *Ашот* „*Ашот*, басист, паралельно працював звукорежисером у кілька поп-

співаках” [47, С. 39]; *Бонсуар* „ – *Бонсуар*, що тут відбувається?” [47, С. 36]; *Патрік* „Тут просто все є, – казав товстий *Патрік*, музикант і власник мінізоопарку” [47, С. 155]; *Рікардо* „...схожим на пупса кубинцем *Рікардо...*” [47, С. 209]; *Філіп* „А рівно через десять днів зустріла *Філіпа*” [47, С. 68].

2) Двокомпонентні імена.

А) У романі „Добрі новини з Аральського моря” наявне французьке ім’я *Жан-Мішель*, яке є подвійним (двокомпонентним): „Тут до Рити повернувся *Жан-Мішель*, дядько *Філіпа...*” [47, С. 223].

У творах спостерігаємо чимало *прізвищ* у класичному їх розумінні („прізвище – успадковане офіційне іменування, яке вказує на приналежність людини, до певної сім’ї” [95, С. 140]). У цих творах маємо прізвища таких персонажів: *Кайзерський*, *Сімоно*, *Гінзбир*, *Щепченко* та ін., а також тут наявна двокомпонентна модель „ім’я + *прізвище*”, яка нерідко в аналізованих творах є засобом нагадування про певну особу та її більш детальну ідентифікацію з-поміж інших персонажів. Наприклад: *Богдана Гасі* „Дуже-дуже сильно хочу кебаба, – переконливо каже *Богдана Гасі* й *Ідану*” [47, С. 103]; *Рита Варська* „Хто така ця *Рита Варська*?” [47, С. 169]; *Ерве Леже*, *Ерве Леру* „Був *Ерве Леже*, став *Ерве Леру*” [47, С. 113]; *Аня Кептар* „Це ж скільки має на виході отримувати *Аня Кептар*?” [47, С. 426]; *Ольга Юрковська* „Від психологині *Ольги Юрковської* я якось почула про одну цікаву вправу” [49, С. 43]; *Марі Дозе* „З нами в студії адвокатка *Марі Дозе*” [47, С. 505]; *Андрій Малюк* „А я *Андрій Малюк*” [47, С. 426]; *Наталі Амбрулія* „*Наталі Амбрулія!*” [47, С. 126] та ін.

У книгах Ірени Карпи трапляються і стилістично забарвлені варіанти імен. Нами зафіксовано зменшено-пестливу фамільярну форму ВІ, виражену демінутивними суфіксами *-чик-*, *-очк-*, *-к-*, та тими суфіксами, які мають відтінок емоційності (симпатія, пестливість, ніжність, іронічності і под.).

Наприклад: *Андрійчик* „Синочок *Андрійчик* ріс мамі з татом на радість” [47, С. 23]; *Карпочка* „Не згадала *Карпочка* того, що мужик має біти вірним, спокійним, люблячим” [49, С. 20]; *Галочка* „Щось мені кажеця, , ненадовго *Ірочка* в цій сімї задержиться” [49, С. 36]; *Антошка* „Найкраще, що було в-це його мама і лосось на пару” [49, С. 186].

2. 1. 2. Прецедентні антропоніми в індивідуально-авторській картині світу Ірени Карпи.

Одним із ключових компонентів розуміння картини світу конкретного автора виступає антропонімічний простір художнього тексту, тому до нього входять одиниці, які позначають та ідентифікують індивідуум за соціальним, культурним і психологічним зв'язком і створюють художній образ, який володіє прихованими асоціаціями і передає національний колорит. При цьому прецедентне ім'я, будучи культурнозначущою одиницею лінгвокультурної спільноти і повноправним структурним елементом ономастикону твору автора, репрезентує, як зазначає Е. А. Нахімова, „прецедентні концепти, які використовуються для уявлення, категоризації, концептуалізації і оцінки дійсності при побудові картини світу і його фрагментів” [85, С. 4].

На думку Д. Б. Гудкова, прецедентні імена (ПІ) є одним з основних компонентів когнітивної бази лінгвокультурної спільноти. Л. П. Іванова розглядає прецедентне ім'я в якості згорнутого національно-культурного тексту, який функціонує як в рамках своєї культури, так і здатний до переходу в іншу культуру внаслідок запозичення. ПІ тягне за собою безліч асоціацій, перекодовується різними видами мистецтва. „Серед прецедентних імен слід розрізняти загальні і власні, зокрема – прецедентні антропоніми” [39, С. 9].

Головною характеризуючою рисою таких одиниць є те, що „Прецедентні імена не володіють особливим лінгвістичним статусом і не

займають окремої „клітини” в класифікаційній „таблиці” мовних одиниць, будучи особливою групою всередині власних назв, але вони являють собою особливі одиниці дискурсу, багато в чому відмінні від інших складових останнього” [30, С. 121].

У процесі аналізу власних назв, що входять до антропонімійного фонду досліджуваних творів „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, нами виокремлено 135 прецедентних онімів. Для розуміння ролі прецедентного імені в авторській картині світу вважаємо за доцільне визначити його соціокультурні джерела.

На наш погляд, творчість Ірени Карпи перебуває в руслі трьох сфер соціокультурного знання: **а)** „мистецтва”; **б)** „політики”; **в)** „науки”.

Зупинимось на них детальніше.

А) Оніми, що репрезентують сферу „**Мистецтво**” (загальна кількість –**104**). Сюди зараховуємо:

1. ВІ реальних літературних діячів (38) (письменників, поетів).

Прецедентні антропоніми, які входять до першої підгрупи, співвідносяться з різними національними літературами і включають імена, прізвища, імена + прізвища, які вказують на інтелект, хобі персонажів, а також – на ставлення автора до них, напр.: „Сиди читай от, наприклад, *Верлена* от якогось” [47, С. 102]; „*Едгара По* сюди ніхто не кликав” [47, С. 480]; „І прогнавши напровсяк по всіх *Камю*, *Ларошфуко* і *Прустах*” [47, С. 33]; „Ізвесная українка женила на себе потомка Віктора Гюго” [49, С. 174]; „Ти ж *Карпа*, ти сама проживеш” [49, С. 66]; „... мій чоловік-француз і *Гемінгвея* відкрив для себе тільки після нашого знайомства” [49, С. 174]; Як казав інший класик української літератури, *Лесь Подерв'янський*...” [49, С. 107]; Наприклад от, *Трейсі Мак Міллан*, красива, зріла жінка... [49, С. 107].

2. ВІ кіноакторів (25): „...пройшов *Ален Делон* і пощастило сфотографуватися на його тлі” [47, С. 73]; „І всі мої історії про *Джері Мур* і *Ештона Катчера*, *Мадонну*, *Джей Ло* та їхніх юних коханок...” [49, С. 79];

„Утім, він сам не *Бред Піт*...” [49, С. 62]; „Тож просто зараз взяти і себе покохати без – дупи, як у *Кім Кардаш'ян*” [49, С. 108]; „Бачите, навіть *Меган Маркл* того не подужала” [49, С. 119] та ін.

До складу цієї, другої, підгрупи відносимо ще *імена казкових персонажів (4)*, напр.: „За винятком сценаристів „*Шрека*”... [49, С. 206]; „Пам'ятаєте про *Попелюшку*?” [49, С.103]; „... герої українського радянського мультика *Петрик П'яточкін*” [47, С. 41], а також *імена, ім'я + прізвище героїв художніх фільмів (5)*, напр.: „... із зареваним обличчям *Фреді Крюгера*” [49, С. 168]; „... маску *Гай Фокса* на місці ноги злидаря в червоному одязі” [47, С. 584]; „...навчившись у дитинстві „*Анжеліки й короля*” і надивившись „*Сексу й міста*” [49, С. 181].

3. ВІ композитів, музикантів, співаків (19): „Голос *Джима Маррісона*, далекий і покритий дощем часу” [47, С. 143]; „Я біжу *Шопена* слухати і пити амброзію” [49, С. 90]; „Чути, як грає безсердечний мікс *Майкла Джексона* з гуцулією – куди там саксафоном” [47, С. 538]; „Голос *Джима Маррісона*, далекий і покритий дощем часу...” [47, С. 143]; „*І Кобзон* тут не співає” [49, С. 157]; „...найбагатший у світі співак, як не дивно, *Ел Гор*...” [47, С. 40] та ін.

4. ВІ художників (10): „Правда не *Малевича*, а *Шагала*. Інша – *Бастій*” [47, С. 95]; „...її в дитинстві потримав за руку сам *Пікассо*...” [47, С. 168]; „...явно позначеними впливами живопису *Грищенка*” [47, С. 33]; „Танцювальний марафон, полотно *Філіпа Евертуда* 1934 року” [47, С. 175].

5. ВІ дизайнерів (2): „... та все описано, і про *Йоджі Ямамото* (модель-дизайнер, художник по костюмам) теж” [49, С. 144]; „...про які він ображено казав, що то *Жан-Поль Готьє*” [47, С. 150].

6. ВІ журналістів (1): „Якось ми навіть були на токшоу в самої *Ольги Герасим'юк*” [49, С. 163].

Як бачимо, найчисельнішою є перша група, а широко представлені в ній ВІ дозволяють провести паралель між професійною діяльністю письменниці та її поглядами в цій сфері.

Використання ВІ реальних осіб, які, за нашими спостереженнями, досить часто вживаються у творах, свідчить не лише про історико-культурну спадщину словесного мистецтва, а й про індивідуально-авторські пріоритети та вподобання. ВІ письменників, композиторів, акторів, художників, героїв фільмів, дизайнерів, журналістів виступають у творах І. Карпи як соціокультурні знаки таких країн, як: Україна, Франція, Росія, Англія, Америка тощо. При цьому відзначимо, що прецедентні імена, джерелом яких є класичні твори художньої літератури, більш затребувані автором і характеризуються більшою відтворюваністю.

Б) Оніми-репрезентанти соціокультурної сфери “Політика” (17) є другою за чисельністю в складі прецедентного антропонімікона творів Ірени Карпи, які мають структуру: прізвище, ім’я + прізвище, ім’я + по батькові, а саме:

1. Історичні постаті – керівники держав (4): „А може фотки незрозумілих бороданів а-ля *Фідель Кастро* [47, С. 202]. „Такі тут багато де висять ще з *Франца Йосифа*” [47, С. 27]; „Діти мали бути обов’язково білявими і синьоокими, просто тобі мечта *Адольфа*” [49, С. 97]; *Анна Ярославна* „– Ну але яке ж усе-таки нахабство – всіх королев поставити у парку, а нашу *Анну Ярославну* не поставити!” [47, С. 577].

У творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” виявлено реальний **псевдонім Ленін**: „Бо пам’ять про принизливу ложку по лобі живіша за *Леніна* в хрустальному гробу” [49, С. 136].

2. Сучасні державні керівники і політичні діячі (11): президент Франції – Емануель Макрон, французька державна діячка, політик. – Ле Пен, президент Російської Федерації – Владімір Путін, экс-президент України Янукович, экс-президент США – Трамп, Міністр закордонних справ

Російської Федерації – *Лавров, Владімір Владімірович*. Напр. у творах: „Отут виродок Лавров і стане їй у пригоді...” [47, С. 452]; „Вони теж говорять про *Ле Пен*, худу і злостиву білу жінку з крихітними очима і ротом” [49, С. 57]; „Нагадаємо, 5 червня 2014 року дівчина зруйнувала статую Путіна в музеї *Мадам Тюссо*, а відтак написала на оголених грудях „Kill Putin” [47, С. 505]; „... і сміялися зі старих анекдотів про *Януковича*” [47, С. 194]. Господи, через три речення знову заведуться про *Трампа* і *Глорі* ” [47, С. 220] тощо.

Антропоніми аналізованої сфери відсилають читача в реальний існуючий зовнішній світ і співвідносять зображуване у творах події з історичними періодами, які пов'язані безпосередньо із загостренням політичної ситуації на міжнародній арені.

В) Прецедентні оніми-репрезентанти сфери “Наука” (14).

Використані письменницею оніми стосуються осіб, які представляють такі сфери науки, як: філософія, психологія, фізика, інженерія, біологія. Напр.: „Юнгова синхроністичність: *Рентген* там і *Пулюй*, *Едісон* і...” [47, С. 41]; „...вдивлялася у верхівку творіння інженера *Ейфеля*” [47, С. 77]; „...а може *Лон Макс* приїхав” [49, С. 151]; „Тренуйте правильні рефлекси во ім'я собаки *Павлова*” [49, С. 180]; „І вже потім як *Мічурін*” [49, С. 61] та ін.

У творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” навне ***ВІ духовної особи тибетського буддизму Далай-Лами***: „Так іще *Далай-Лама* говорив” [49, С. 106].

Як констатує О. В. Саврей „кожне конкретне вживання реального власного імені зумовлене певним авторським завданням і необхідністю активізувати певну енциклопедичну інформацію про відомих людей, створити у читача певні емоційно-логічні асоціації, підкреслити хронологізацію подій, визначити якусь деталь, тобто створити певний запрограмований ефект” [98, С. 94].

Отже, до ядра ономастикону творів І. Карпи відносяться реальні антропоніми, які є не тільки називним, важливим образотворчим

інструментом, але і семантичним засобом в лексичному інструментарії авторки.

2. 2. Топоніми у творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.

Топонімічні одиниці в художніх текстах Ірени Карпи поєднують у своїй основі геофізичну і загальнокультурну інформацію та наділені широким спектром конотації, виконуючи не тільки інформаційно-стилістичну функцію, а й емоційно-стилістичну підфункції. Топоніми в творах письменниці репрезентують світ таким, яким бачить його авторка – це той світ, у якому вона живе, який споглядає, відчуває, пізнає, відбиває і відображає.

Дослідниця Г. П. Лукаш вважає, „що топоніми як засоби реалізації мистецького задуму створюють своє семантичне поле щодо системи дійових осіб. Вони або безпосередньо стосуються життя героя, вказують на координати його місця перебування, або слугують орієнтирами у світлі існування другорядних осіб” [72, С. 8]. З погляду особливостей уживання топонімів у художньому тексті, науковиця виділяє наступні ознаки: 1) походження (реальні, вигадані, реально-зашифровані); 2) парадигматика (тип оніма – макротопонім чи мікротопонім з подальшим членуванням); 3) синтагматика (роль топоніма в сюжетному розгортанні подій, у долі персонажів); 4) стилістична роль (нейтральні та стилістично забарвлені) [72, С. 8].

Дослідниця О. Ю. Карпенко зауважує, що за кількісними показниками топопоетоніми зазвичай посідають у художніх текстах друге місце після антропопоетонімів. Вона також уточнює, що „решта розрядів власних назв належить до рідковживаних і в сукупності складає лише кілька відсотків усього онімічного запасу художнього тексту. Втім, тут багато залежить від художніх настанов та індивідуально-авторських смаків, а ще більше – від

тематики твору. Загалом же всі розряди онімів, хай ужитих в одиничних випадках, надають художньому творові барвистості й чарівності, як доречно вжиті спеції поліпшують смак страви” [52, С. 74].

Серед реальних топонімів, уживаних у творах І. Карпи „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, ми виділяємо наступні розряди: хороніми, астіоніми, ойконіми, гідроніми, інсулоніми, ороніми, урбаноніми, ейконіми.

2. 2. 1. Хороніми.

У романі Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря” та у гумористичному нон-фікшні про стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” значну частину становлять *хороніми* – назви великих географічних, економічних, історичних областей, адміністративно-територіальних одиниць поділу країн і самі назви країн: „Тут так було заведено, на *Західній Україні*” [47, С. 97]; „-Ну бо інакше чого би вони пхалися в *Південну Америку*?” [47, С. 220]; „... на той час юні хіпі в пошуках романтики на дикому *Сході*” [47, С. 54]; „Ваша *Галичина* ж і була під *Австро-Угорщиною*” [47, С. 228]; „Надя народилася у *Франції*, виросла в *Алжирі*” [47, С. 456]; „Квартира, яку ми ділили з чотирма з *Молдови* і *Росії*” [47, С. 274]; „Один із прапором *Швеції*, інший – *Норвегії*” [47, С. 424]; „... як щедро годували їх чорною ікрою у Москві, традиційно вважаючи, що *Україна* і *Росія* – одне й те саме” [47, С. 167]; „Я була колись у *Туреччині*...” [47, С. 517]; „возити внуків у *Лаос*, подорожувати удвох *Індією*” [47, С. 336]. „*Словаччина. Австрія. Німеччина*” [47, С. 117]; Франсуа точно не звалить убивати людей в *Сирію*” [47, С. 516]; „Philip Morris” в *Африці* запустили виробництво цигарок, які в *Європі* чи в *Штатах* ніхто ніколи не чув” [47, С. 357]. „...він тепер живе у *Флориді*” [49, С. 187]; „... то якісь сорочки в пам’яті про жителів *Техасу*” [49, С. 57]; „Бо якщо я розумілася на населених пунктах *Непалу* й традиціях нацменшин *Індонезії*,..., де цей одяг можна

купити в *Києві*. [49, С. 19]; „...українські дядьки в тендері геть не ті, що в *Нідерландах*...” [49, С. 23]; „..., що я – гойка, та ще й із *Центральної України*” [49, С.113] та ін.

У творах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” письменниця дуже часто використовує *ойконіми*. (власні назви будь-яких населених пунктів – від міста до окремого будинку; ойконіми міського типу називаються астіонімами або „полісонімами”, сільського типу – комонімами” [14, С. 124].

2. 2. 2. Астіоніми.

Астіоніми посідають значне місце в книгах Ірени Карпи: вони вказують, де відбуваються події; про місце походження чи перебування героїв твору, тобто виконують свою основну функцію – номінативну. Тематично у творах астіоніми можна покласифікувати на: міста України, міста далекого та близького зарубіжжя.

Часто вживаними у романі „Добрі новини з Аральського моря” та у гумористичному нон-фікшні про стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” є українські назви міст: *Київ, Одеса, Львів, Житомир, Тернопіль* тощо. Наприклад: „Рита уявляла собі, як повертається жити до *Києва*” [47, С. 14]; „Рита посміхнулася: такі завжди асоціюватимуться в неї з домом діда і бабці в *Житомирі*” [47, С. 489]; „Він не знав, що у Гінзбурга мама з *Одеси*” [47, С. 149]; „*Одеса-мама*” [47, С. 190]; „Вони спокійно їздили у *Львів і Моршин*” [47, С. 47]; Останній раз такий смак м’яса пам’ятався їй із *Тернополя* [47, С. 16]; „Хлоя давно вже втратила зв’язок зі своєю єдиною родичкою – мамою в *Чернігові*” [47, С. 92]; „Марія Орлова, народжена в *Горлівці, Україна*” [47, С. 280]; „Знімала квартиру навпіл із дівчиною з *Коломиї*, яка незрозуміло чим насправді займалася” [47, С. 314]; „...у *Донецьку*, коли там тільки починалося захоплення ОДА [49, С. 17]; Одна я

жила би тоді в *Києві*...[49, С.110]; „... (похорони, весілля, родичі з *Нововолинська*) [49, С.118] та ін.

У романі „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” широко представлені астіоніми далекого зарубіжжя. Зокрема часто вживається столиця Франції – *Париж*, адже події в романі „Добрі новини з Аральського моря” відбуваються саме у цьому місті. Назви міст письменниця пов’язує з різними подіями, спогадами, розповідями та переїздами як персонажів твору, так і розповідаючи про себе у книзі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”: „...доводилося зустрічатися здебільшого в *Берліні чи в Таллінні*...[49, С.97]. „*Відень* хоч і не *Лондон*, а все ж навіть поїсти коштує” [47, С. 27]. „Коли ми жили в *Вашингтоні*...” [47, С. 432]. „Коротше, вони взірвали *Париж*” [47, С. 293]. „Сьогодні вони виставлялися на бієнале у *Венеції*” [47, С. 308]. „А тепер як подумаю, що від того міста *Сур*, якому три тисячі років...” [47, С. 517]; Іван час від часу надсилав фотографії з *Флориди*” [47, С. 108]. „*Барселона*, рідний край” [47, С. 50]. „Вона знала *Мілан, Нью-Йорк, Токіо* і навіть *Москву*...” [47, С. 467]; „У *Франції* такого добра відбувається чимало – *Страсбург, Шампань, Бургундія*, той-таки *Париж*” [49, С. 40] та ін.

Астіоніми близького зарубіжжя представлені рідше, в основному – це *Москва*, а також *Омськ, Краснодар, Казань, Псков, Улан-Уде*. Наприклад: „Євгенія сама вона родом із *Краснодара*” [47, С. 181]; „Всі решта – *Москва – Казань – Псков* [47, С. 524]. „При цьому Хлоя „чекінилась”, навіть в *Улан-Уде*” [47, С. 154].

2. 2. 3. Гідроніми, інсулоніми, омоніми.

Невелику частку серед усіх топонімів у романі „Добрі новини з Аральського моря” становлять *гідроніми* – це назви природних водоймищ: річок, озер, морів, океанів, боліт тощо. Двічі у творі згадується потамонім – річка *Сена*: „Внизу беззвучно струмувала *Сена*” [47, С. 148]; „*Сена*, міст

Александра III” [47, С. 359]. Також авторка вводить у свій роман *пелагонім Аральське море*: „Цікаво, як було йому зі світських салонів Петербургу перемістися в далекі холодні степи до *Аральського моря*” [47, С. 130]. У книзі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” нами зафіксовано три гідроніми: „*Від Сяну до Дону* [49, С. 213]; „...в Індії, на березі озера в *Покхарі* в Непалі чи взагалі на трекінгу в Гімалаях...[49, С. 41].

Інсулоніми (назви островів) спостерігаємо у таких власних назвах: *Сен-Луї*, *Сен-Партелемі*: „Облюбований туристами острів *Сен-Луї*” [47, С. 325]; „Навколо острова *Сен-Партелемі*” [47, С. 544]; „Острів *Лез Амб’є*, мам, пам’ятаєш? Як там було дико”...[47, С. 128].

У романі „Добрі новини з Аральського моря” виявлено три *ороніми* – це будь-який об’єкт рельєфу земної поверхні: гора, гірський хребет, горб, долина, яр, впадина, ущелина, долина, котлован: „Сезонні розпродажі, лижі в *Альпах*, кір-касіс” [47, С. 518]; „...він послизнувся і впав на дупу, спускаючись стежинкою зі скель *Етрети*” [47, С. 544]; „Пейзажі предків Країни басків так нагадували Богдані *Карпати*, десь на кордоні Львівської і Закарпатської областей” [47, С. 162]. У гумористичному нон-фікшні про стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” двічі зафіксовано оронім Гімалаї: „...в Індії, на березі озера в Покхарі в Непалі чи взагалі на трекінгу в *Гімалаях*...[49, С.41]. „Для одних це похід у *Гімлаї*...” [49, С. 124].

2. 2. 4. Урбаноніми.

Особливе місце в романі „Добрі новини з Аральського моря” займають урбаноніми (“власне найменування будь-якого внутрішнього міського топографічного об’єкта” [77, С. 15]). Адже, читаючи роман, ви віртуально подорожуєте симпатичними вуличками, площами, ринками, парками, скверами, музеями, замками, церквами Парижу, відчуваєте гамір на терасах кав’ярень, шикарних ресторанів, театрів, галерей, магазинів, а також

відвідуєте станції метро, залізничних вокзалів, автовокзалів, аеропортів тощо.

Тематична класифікація урбанонімів – як така – представлена Н. В. Подольською в „Словнику російської ономастичної термінології”, в якому вона виділила такі групи урбанонімів: „**агороніми** – вид урбанонімів. Назва міської площі, ринку” [95, С. 27]; „**годоніми** – назви лінійних об’єктів в місті (проспекти, вулиці, лінії, провулки, проїзду, бульвари, набережні) [95, С. 45]; **міські хороніми** – власні імена, що позначають частини території міста (парк, сад, квартал, район, назва мосту); **екклезіоніми** – власні імена для позначення місця здійснення обряду, поклоніння релігії (назви церков, каплиць, монастирів, хрестів) [95, С. 149]; „**ойкодоніми** – власні імена будівель (будинків, музеїв, палаців, театрів, галерей, магазинів, в’язниць, спортзалів і стадіонів, лазень, лікарень, ресторанів і готелів, а також різних освітніх установ)” [95, С. 88].

На наш погляд, цю класифікацію можна вважати недостатньо повною, оскільки залишаються не охоплені назви таких внутрішньоміських об’єктів, які пов’язані з транспортом (назви станцій метро, залізничних вокзалів, автовокзалів, аеропортів), що зафіксовані нами у романі І. Карпи „Добрі новини з Аральського моря”. Щодо ойкодонімів, то ми їх відносимо до **ергонімів**.

Широким є спектр застосування урбанонімних одиниць у романі „Добрі новини з Аральського моря”; та тільки три *міські хороніми* зафіксовано у гумористичному нон-фікшні про стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”:

1. Агороніми в романі „Добрі новини з Аральського моря” – це : „Зимове сонце заливало частину площі *Vila de Gracia*” [47, С. 50]. „...дружина французького бізнесмена, що після *Майдану* раптово захворів українофілією...” [47, С. 81]. „Пообіцяла прийти на бранч у неділю: „*Carette*” на площі *Трокадеро*” [47, С. 486]. „... в ті далекі горизонти аж біля ринку

Алігр” [47, С. 352]. „Великий п’ятничний ринок „*La Chapelle*” уже згортається” [47, С. 232] та ін.

2. Годоніми представлені наступними прикладами: „Маша йшла вулицею *Рен* у бік Монпарнасу” [47, С. 122]. „На перехресті вулиць *Камброн і Майолі* Богдана прочитала яскраве „*Taras et Paellas*” [47, С. 411]. „Зате бачила бульвар *Періферік*” [47, С. 172]. „Майдан, січень на *Грушевського* і лютий на *Інститутській...*” [47, С. 403]. „Двадцять одна хвилина від вулиці *Роз* до авеню *Ош*” [47, С. 17]. „...замість якоїсь понурої бра серії на авеню *де Сакс* покликала братову знайому на набережну *Андре Сітроена*” [47, С. 197]. „Звідти лише Малий міст, набережна *Монтебелло* і вулиця *Бєвр*, значно менш засіяна, ніж *Бернардинці...*” [47, С. 148–149]. „Маша сиділа за столиком на розі вулиць *Шерш-Міді і Сен-Пласід*” [47, С. 45]; „Тепер це була набережна *Орфєвр*” [47, С. 71], „І ножі з вулиці *Буасі д’Англе*” [47, С. 34]. „Богдана розвернулася і чимдуж побігла з парку в бік вулиці *Fleurus*” [47, С. 581] та ін.

3. Міські хороніми: „Особливо коли побачила, що їдемо в *Гідропарк*” [22, С. 501]; „Шардоне з району *Макон*, мадам” [47, С. 468]. „Наприклад, у бік *Валіного Жюль-Жофрена* у 18-му районі” [47, С. 171]. „Нарешті парк *Монсо...*” [47, С. 18]. „Запропонував їй прогулятися садом *Тюільрі*” [47, С. 359] та ін.

Назви мостів спостерігаємо у наступних прикладах: „Позаду лишився міст *Мірабо*, той самий, під яким струмує Сена Аполлінера, і з якого стрибнув Пауль Целан” [47, С. 537]. „Над ліжком репродукція з наївним зображенням *Бруклінського мосту*” [47, С. 158]; „...ідеально чистій панорамній квартирі на *Пейзажці*” [49, С. 34]. „... у пристойному „елітному” житловому комплексі на *Печерську* [49, С. 122]. „...тепер володіє заводами й гектарами в *Кончі-Засні...* [49, С. 82]. „Ага, я так свого часу добровільно ізолювалася в гетто *Кончі-Засні*, про що ви могли прочитати в історії Рити [49, С. 125] та ін.

4. **Домоніми** (назви замків, фортець, інших відомих історичних будівель, мистецьких творів тощо). В онімному просторі роману „Добрі новини з Аральського моря” Ірени Карпи присутня невелика група цього типу власних назв, напр.: „... наче зійшла з п’єдесталу *Родіни-Матері* в Києві чи з картини Декларуа в *Луврі*” [47, С. 80]; „Чисто тобі екскурсія замком „*Синьої Бороди*” [47, С. 63]; „Ось уже місяць вона була повноправним, із неподільною владою, офіційним Привидом *Ортафського Замку*” [47, С. 240]; „Богдана глянула на нього, перевела погляд на вершечок *Ейфелевої вежі*” [47, С. 8]; „З боку *Тріумфальної арки* швидко рухалися мотоциклетні й навіть кінні підрозділи” [47, С. 571] та ін.

5. **Екклезіоніми**. У текст твору „Добрі новини з Аральського моря” авторка вводить такі екклезіоніми: „Плетені стільці кав’ярень вулиці Кюстін і вид на церкву *Сакре-Кьор* з поміж будинків” [47, С. 17]; „Хлоя тоді сиділа у дворі *Михайлівського собору*” [47, С. 90]; Тому біля катедралю *Сен-Жермен-де-Пре* вона просто поігла” [47, С. 115]; „Між магазином „*Fran Prix*” і церквою *Сен Ніколя дю Шардоне*” [47, С. 134].

6. У романі „Добрі новини з Аральського моря” трапляються **назви об’єктів, пов’язаних із транспортом**, а саме **вокзалів**: „Всі пасажери TGV 6206 прибули до Парижа, на *Ліонський* вокзал [47, С. 7]; „– Наш TGV затримується на три з половиною години у зв’язку з інцидентом із людиною з *Діжонського* вокзалу [47, С. 7]; „Власне по останнє вона і попрямувала на вокзал „*Сан-Лазар*” [47, С. 34].

Виявлено у творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” **назви метро**: „Бульвар де Бельвіль, метро „*Mellimontant*” [47, С. 406]. „...зітхнула Рита, обходячи метро „*Cite*” [47, с. 148]. „18-й квартал, метро „*Barbes*” [47, С. 246]. Вдруге – напившись сент-емільйону з горла в Парижі на метро „*Мадлен*” [49, С. 183].

Назви станцій: „6-а лінія, станція „*Stvres-Lecaube*” [47, С. 409]; „Вийшла на станції „*Abesses*” [47, С. 116].

У романі „Добрі новини з Аральського моря” виявлено також назву *аеропорту*: „Рита їхала електричкою RER в аеропорт „Шарль де Голь...” [47, С. 105]; „Спускаючись трапом літака до автобуса в аеропорту „Ель-Прат” [47, С. 52].

2. 3. Ергоніми.

Одним із найбільш численних розрядів власних назв у творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” є *ергоніми*. Незважаючи на те, що проводиться багато досліджень, присвячених цьому класу власних назв, ще не вироблено єдиного визначення та єдиної класифікації ергонімів. Н. В. Подольська дала перше лінгвістичне трактування цього терміна в своєму словнику російської ономастичної термінології, як: „Ергонім – розряд оніма. Власна назва ділового об’єднання людей, зокрема союзу, організації, установи, корпорації, підприємства, суспільства, закладу” [95, С. 166]. І. В. Крюкова, вважає, що „термін ергонім, введений Н. В. Подольською, включає і емпороніми, і темоніми, і ойкодомоніми, і багато інших типів ділових об’єднань людей” [66, С. 25]. У словнику Д. Г. Бучка та Н. В. Ткачової пропонується таке визначення: „Ергонім (від гр. *ergon* „праця, діяльність” + онім ...) – власна назва певного об’єднання людей: організації, партії, установи, закладу та под., зокрема магазину, перукарні, ресторану та ін.” [14, С. 85]. Ми також дотримуємося цієї точки зору і під ергонімом розуміємо власні імена підприємств різного функціонального профілю: ділові об’єднання людей (наукові, навчальні, виробничі установи), комерційні підприємства (агентства, банки, магазини), об’єкти культури (кінотеатри, клуби, театри, парки), спортивні заклади (комплекси, стадіону) та ін.

Широко представлено в романі Ірени Карпи *назви магазинів*: „І піде собі купити в „*Bon Marche*” шльопанці з хутром...” [47, С. 123]; „Її погляд набрів на вітрину винної крамниці „*Nscolas*” [47, С. 374]; „Кармен

зупинилася біля дверей бутіка „*Herve L. Leroux*” [47, С. 110]; „Супермаркет „*Моноп*” на вулиці Сьофрен” [47, С. 322]; „... хотілося сидіти на підлозі книгарні „*Eue Rollers*” на Сен-Жермен...” [47, С. 324].

Назви готелів: „Рита, саме лежала у ванній готелю „*Vandôme*” [47, С. 66]; „Робота на ресепшні в готелі „*Pavillon Opera*” на Гран-Бульварі” [47, С. 384]; „... і вся шкіра позеленіє, як мох на стінах гаража готелю „*Louvre*” [47, С. 342] та ін.

Назви ресторанів, барів, кав'ярень, закусочних, пекарень, кондитерських: „Дорогою до рибного ресторану „*Botafumerio*” [47, С. 202]; „Коротше, він забронював „*Лео*”, нормальний ресторан” [47, С. 500]; „Ходім, з'їмо омлет у „*Laudurée*” [47, С. 109]; „Ось тут, у „*Тітці Луїзі*”, вони ще вчора з Іваном обідали” [47, С. 68]; „...еклери з юзу в кондитерській „*Michalak*” і музика” [47, С. 102]; „З іншого боку бульвару Сен Жермен, під пекарнею „*Parisienne*” [47, С. 134]; „– І *Буда-бар*?” [47, С. 84]; „Випити шампанського на терасі кафе „*Costes*” [47, С. 540]; „На терасі кав'ярні „*Le Hibous*” сиділа красива пара” [47, С. 465] та ін.

Назви музеїв, театрів, кінотеатрів: „Колись у *Луврі* була й персональна виставка Соні Делоне...” [47, С. 174]; „...а потім пішла до музею *Монмарт* на виставку Бертрана Буфе” [47, С. 411]; „Власниця квартири біля театру *Одеон* у 6-му” [47, С. 33]; „Скільки звідси до кінотеатру „*Етуаль*” [47, С. 115]. та ін.

Назви установ: „її приватна стриптизерка стала депутаткою *Ужгородської обласної ради* [47, С. 403]; „... ще й *Нафти й газу* у Франківську закінчив” [22, С. 36]; „На своє слухання в *Палаці правосуддя* Маша запізнилася на тридцять хвилин” [47, С. 277]; „... у *Міжнародній дипломатичній академії* в Парижі” [47, С. 97]; „Сліпі ідуть зі своїми лабрадорами чи з паличками у *Центр творчості для незрячих*” [47, С. 504]. ...в медіатеці *Французького інституту*...[49, С. 25]; „...в яких-небудь

Гьоте-інституті, Французькому інституті чи Британській раді...” [49, С. 25-26] тощо.

Назва лікарень: „Спершу їх довго не хотіли приймати у відділенні невідкладної допомоги лікарні „*Сан Пао*” [47, С. 314]; „... тепер уже чітко по розділовій смузі в бік *Дому інвалідів*” [47, С. 504] та ін.

Назви офісів, клубів, секцій: „... видавала головний офіс „*Fete France*” [47, С. 152]; „З цього річного салону „*Fiac*” [47, С. 326]. „У секціях „*Людина – Художник*” і „*Людина – Людина*” [47, С. 26]; „Як пила мохіто за 60 доларів у клубі „*Ti St Barth*” [47, С. 545]; „Звісно ж, члени клубу нудного одягу *Lacoste i Ralh Lauren*” [47, С. 486] та ін.

О. Белей уводить у науковий обіг термін *фірмонім* на позначення „власної назви комерційно-виробничого об’єднання людей”. Ця одиниця утворена від слова *фірма* – „організація, що веде господарську діяльність + *онім*” [9, С. 47].

Серед великої кількості *ергонімів*, використаних у романі Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, маємо частину фірмонімів, зокрема: „*Стюард Вайсман*” робить чоботи для тонких госілок” [47, С. 582]; „Палець відрубають після того, як не спрацює запальничка *Zippo*”; Вийнята через фірму „*Airbnb*” крихітна квартирка з терасою, на яку не можна вийти” [22, С. 194]; „Їхній тато чесатиме дупу крізь спортивні штани „*Адідас*” [47, С. 480]; „...блузки *Chloé*, м’які кашемірові светри” [47, С. 405]; „Все та сама коротка сіра сукня *Rsck Owens*” [47, С. 531] та ін.

Важливим компонентом творів „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” є топоніми та ергоніми, якими насичений твір, що також „сприяє розшифруванню авторської концепції персонажів і твору в цілому” [98, С. 106], а також вони беруть участь у створенні образів роману, сприяють розгортанню сюжетної лінії.

2. 4. Реальний ономастичний фон у творах Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.

Ірена Карпа у своєму романі використовує ономастичний фон для передачі реалій сучасної епохи, показу своєрідних прикмет нового часу, конкретизації реального нового побуту і сприйняття світу сучасною людиною. Письменниця детально і глибоко представляє сучасну епоху в усьому її розмаїтті, що має свій вияв через використання таких онімних одиниць: *ідеонімів, геортонімів, порейонімів, прагматонімів, аббревіатур*.

2. 4. 1. Ідеоніми.

Більш детально розглянемо *ідеоніми* („власні назви окремого об’єкта культури, науки, мистецтва, взагалі духовності, інакше назви художніх, музичних творів, наукових, релігійних, публіцистичних праць, найменування картин, скульптур, кінофільмів, а також театральних, циркових вистав, балетів і ін.” [14, С. 94]), які є досить частотними у книгах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”. Аналізуючи ідеоніми в романі І. Карпи, ми дотримуємося тієї класифікації, яка була розроблена М. М. Торчинським, – це: 1) *артіоніми* – власні назви творів мистецтва; 2) *бібліоніми* – власні назви текстів; 3) *гемероніми* – власні назви засобів масової інформації; 4) *поетоніми* – власні назви художнього мовлення; 5) *артіфрагментоніми* – власні назви, засвідчені у творах мистецтва; 6) *хрононіми* – власні назви проміжків часу [106, С. 124].

У творах виявлено наступні підвиди *артіонімів*:

Імажоніми – найменування витворів образотворчого мистецтва, а саме: „Ось вони зараз вистоять чергу до *Джоконди*” [47, С. 174]; „...зі скандинавською іконою *The Ruber Blade*” [47, С. 42]; „Фрески авторства *Шатала* на стелі опери...” [47, С. 147] та ін.

Музиконіми – найменування музичних творів: „Саме грали „*Riders on the Storm*”, Маша знала цю пісню” [47, С. 142]; „...як вони співають дурними голосами „*Марсельєзу*”, заблукавши вночі” [47, С. 13]; „...музика в барі змінилася на „*Back to Black*” Емі Вайнхауз” [47, С. 584]; „...я, сидячи в машині й розмазуючи соплі під *Radiohead*” [49, С. 21]; „...різної інтенсивності романи, трагедії й інтриги, сліди яких ви могли спостерігати в моїх книжках чи піснях гурту *QARPA*” [49, С. 13]; „...йому страшенно подобається наша з *QARPA* музика...” [49, С. 27] та ін.

Сценоніми – власні назви сценічних творів: „Спектакль називався „Теребак Київ” [47, С. 376]. „Звичайний вечір, звичайне „*Лебедине озеро*” у виконанні Львівського національного університету” [47, С. 166]; „Рита повела Філіпа, його та своїх дітей на концерт київського фрік-кабаре „*Dakh Daughters*” у театр Монофор” [47, С. 370].

Фільмоніми – власні назви фільмів: „Це вже пізнішк Яша пояснив їй, що „*Максимка*” – це назва радянського фільму 57-го року...” [47, С. 84]; „... точнісінько як із фільму „*Римські канікули*”, який вони так любили з Валері...” [47, С. 562]; „І ще зо тридцять таких коментарів під Машиним фейсбучним постом про зйомку в фільмі „*Місія нездійсненна – 6*” [47, С. 300] та ін., також назви мультфільмів: „Рита зробила очі kota зі „*Шрека*” [47, С. 549]; „Хоч ти там „*Тома і Джері*” показуй, хоч „*Живих мерців*” [47, С. 78] та ін.

У книгах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” виявлено **бібліоніми** (власні назви будь-яких писемних творів: художніх, публіцистичних, наукових, конфесійних, політичних тощо): „Вчора він напам'ять читав їй „*П'яний корабель*” Рембо, проголосивши про це на весь міст Мистецтв...” [47, С. 363]; „Рита лежала в його ліжку й намагалася читати „*Adieu aux armes*” [47, С. 149]; „Хлоя зараз була на середині першого тому масивної „*Історії мистецтв*” [47, С. 293]; „Мопасан, Флобер, „*Анжеліка і король*” – Хлоя була тоді всеїдною” [47, С.

429]; „... спроби священника тлумачити *Святе письмо*” [47, С. 24]. „І хоча ті з вас, хто читали *„Добрі новини з Аральського моря”*, вже впізнали тут прототип Івана...[49, С. 19] тощо.

Гемероніми (власні назви на позначення засобів масової інформації (ЗМІ)) у творі Ірени Карпи поділяються на: **газетоніми, журналоніми** (найменування газет та журналів): „...перебираючи очима букви залишеної кимось газети *„Liberation...”* [47, С. 134]; „Маша чекала журналістку з *„Figaro”* [47, С. 45]; „... намагаючись підсовувати Валері статті з *„Le Monde”* на заміну її проплаченим спливаючим вікнам *„Sputnik TV”* [47, С. 473].

Радіоніми (найменування радіопередач): – Ви слухаєте програму *„Добрі новини з Аральського моря”*, – проказав голос ведучого” [47, С. 568].

Телевізійніми (найменування телепрограм): „Ребекка, ведуча ранкового шоу *„France Inter”* [47, С. 45]; „... не може більше терпіти щоденне шоу *„Дом – 2”* [47, С. 288]; Богдана навіть показувала Хлої якісь публікації американського *„Vogue”* [22, С. 293]; „Улюблена програма по *ТБ*- реалітішоу *„Дом-2”* [49, С. 66] та ін.

Найменування інтернет-сайтів: „Роздруківки з сайту *LinkedIn* з недолугими аватарками” [47, С. 426]; „...він робив покупки на сайті *„Картьє”*...[49, С. 194].

2. 4. 2. Геортоніми.

Геортоніми (власні назви святкових днів, пам’ятних і знаменних дат, фестивалів) спостерігаємо в романі *„Добрі новини з Аральського моря”* в наступних прикладах: „...й Андрій, якого Богдана бачила максимум на *Паску* і *Різдво*” [47, С. 27]; „Останній раз я їла устриці на *Новий рік!*” [47, С. 461]; „До Дня незалежності місцева громада нахвалялася зробити щось грандіозне” [47, С. 195]; „На *День святого Валентина* Рита зробила Філіпові валентинку зі снігу” [47, С. 499]; „Коротше, приїхали ми саме в те місце, де мене мій колишній возив через вогонь стрибати на *Івана Купала*” [47, С. 501];

„Інших всіх можна потерпіти один-два рази на рік, на *Різдво*” [49, С. 115] та ін.

Назви *фестивалів* представлені двома прикладами у романі, „Добрі новини з Аральського моря”: „Там фестиваль „*Файне місто*” [47, С. 194]; „... почекай до травня і вечірніх показів *Канського фестивалю* [47, С. 147].

2. 4. 3. Порейоніми, прагматоніми, абрєвіатури.

У творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” Ірена Карпа використовує *порейоніми* (власні назви транспортних засобів, тобто – марки автомобілів, автобусів, літаків, суден, мопедів тощо). Їх кількість становить 16 онімів, напр.: „Водій старої синьої „*Мазди*”, веселий вусатий товстун...” [47, С. 89]; „... витріщаючись у вікно на парковку та свій старий „*Пежо*” під дощем [47, С. 351]; „Пам’ятаєш, як зламався „*Ікарус*” до Гомеля?” [47, С. 428]; „... пістолет, машину „*Ауді-ТТ*” чи ще щось на їхньому сленгу” [47, С. 183]; „... а авто було великим „*Лексусом*” [47, С. 83]; „військове судно „*Жанна д’Арк*” [47, С. 348]; „Однак судно „*Сан-Флобер*” повернуло до Нанту” [47, С. 219]; „Блідо-блакитний мопед „*Весна*” [47, С. 17]; „Коли я їду своїм Фонтєбло на старому велику „*Аіст*” місцеві хіпстери аж шиї скручують!..” [47, С. 34]; „... я стала худа, як ровер „*Україна*” [49, С. 20].

До ономастичного фону відносимо *прагматоніми*, а саме власні назви сортів, марок, товарних знаків. Наприклад: „... шатенка в окулярах *Rau Van*” [47, С. 126]; „Стіл був дерев’яний, потрісканий з написом ручкою „*Clariss para siembre*” [47, С. 53]; „Іван уже ніс у руках ту горопашну сукню від *Peacho Krejberg*” [47, С. 549]; „... не закидати жодними коробочками з „*Тіфани*” [49, С. 122].

Велику частину у романі „Добрі новини з Аральського моря” становлять *марки напоїв*: „І замовляли наступне пиво чи ту суто французьку гидотну, яку називають „*Монако*” [47, С. 492]. „Богдана йла повільно,

тягнути в руці пляшку недорогого *rose d'Anyox*" [47, С. 76]. „Трьох пляшок шампанського „*Ruinart...*” [47, С. 37]. „Напівсолодке шампанське „*Совецкоє*” [47, С. 196]; „Візьмемо пляшечку „*Ком де Бон*” [47, С. 585]. „Маша дістала з сумки пляшку „*Evian*” і випила її до дна” [47, С. 194].

У творі виявлено назви кондитерських виробів, а саме: „З іншими плячками, типу „*Спартак*” чи „*Вишиванка*” [47, С. 229]; „Безешний торт „*Графські руїни*” з масляним кремом, горіхами...” [47, С. 229].

Ірена Карпа дуже часто вводить у свої тексти складноскорочені власні назви, тобто – **абревіатури** („складноскорочені власні назви – форми оніма, які виникли в результаті об'єднання окремих елементів кількох слів або їх частин” [14, С. 31]).

У книгах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” абревіатури вжиті у своєму первісному прямому значенні та називають конкретні явища й предмети. Наприклад: „Хлоя зібралася, замкнула хату на ключ і поїхала в *АТО*” [47, С. 44]; „Хлоя не знала, з якої *ДНК* штампують таких маніяків...” [47, С. 133]; „Розмістити біля Ейфелевої вежі новітній філіал *КДБ* – справжнє новаторство, контемпорарі арт” [47, С. 452]; „Зате „верхи” спокійно собі провадили закупівлю вугілля і так званих *ДНР* та *ЛНР*” [47, С. 401]; „...працювати на славу російського *ФСБ* в обмін на звільнення з тюрми” [47, С. 580]; „А на тогочасну *УЗД* можна було розгледіти хіба що зовсім грубі паталогії” [47, С. 25]; „...у Донецьку, коли там тільки починалося захоплення *ОДА* [49, С. 17]; „І дуже швидко знайшла такого – квадратного біатлоніста Пашу в светрі *НАТО...*” [49, С.17]; „Коли захворіли, коли депресивний стан, коли *ПМС* – ми отак-от беремо й у нашому дорослому віці шукаємо „маму”. [49 С. 137] та ін.

Нижче (див. **Таблицю 1.**) нами представлено реальні антропоніми, топоніми, ергоніми та ономастичний фон творів Ірени Карпи: „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.

Таблиця 1.

АНТРОПОНІМИ			ТОПОНІМИ		
<i>Розряд оніма</i>	<i>Кількість одиниць</i>	<i>Кількість ужитих онімів</i>	<i>Розряд оніма</i>	<i>Кількість одиниць</i>	<i>Кількість ужитих онімів</i>
Жіночі імена	65	103	Хороніми	16	19
Чоловічі імена	58	72	Астіоніми	78	90
Прізвища	61	61	Гідроніми	2	3
Жіночі імена + прізвище	21	21	Інсулоніми	3	3
Чоловічі імена + прізвище	30	30	Ороніми	3	3
Імя + по батькові	3	3	Урбаноніми	63	79
Прецедентні антропоніми	13 5	147	Ергоніми	127	135
Всього	373	437	Всього	292	332
ОНОМАСТИЧНИЙ ФОН					
<i>Розряд оніма</i>	<i>Кількість одиниць</i>		<i>Кількість ужитих онімів</i>		
Ідеоніми та їх підгрупи	50		53		
Геортоніми	8		8		
Гемероніми	13		13		
Порейоніми	16		19		
Прагматоніми	25		30		
Абревіатури	46		48		
Всього	158		171		

Висновки до Розділу 2.

ВІ у творах Ірени Карпи репрезентують індивідуальний авторський стиль, формують неповторний онімний простір, який засвідчує традиції використання реальної онімної лексики в літературі нашої епохи. Проаналізувавши в цьому розділі особливості функціонування власних назв

у творах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” ми прийшли до наступних висновків:

1. Реальні, загальноживані антропоніми становлять ядро аналізованих творів Ірени Карпи, до яких вона вводить чоловічі та жіночі імена, які за національною приналежністю є: українськими, мусульманськими єврейськими, грузинськими, англійськими, французькими, японськими.

2. У творах домінують: а) однокомпонентні антропоніми – „імена”, вжиті для підкреслення неофіційності, фамільярності при звертанні; б) формула „ім'я + прізвище” навпаки передає офіційність, статусність; в) нейтральне звернення або поважливе ставлення репрезентує комбінація „ім'я + по батькові”.

3. Авторка вживає також зменшено-пестливі форми імен, тим самим показуючи „приятне ставлення”, „фамільярність”, „інфантильність”.

4. Прізвища письменниці використовує в контексті конфліктних ситуацій, офіційного спілкування, ділових взаємин персонажів.

5. Прецедентні ВІ представлені тематичними сферами: „Мистецтво”, „Політика”, „Наука”.

6. Топоніми належать також до класу прецедентних лексичних одиниць, важливих для встановлення семантичних зв'язків у текстах творів Ірени Карпи. У них представлена не тільки інформація географічного, історичного та мовного порядку. Онімна лексика цього розряду локалізує описувані події в життєвому просторі героїв. Усі топоніми, які використовуються в творах, мають реальні денотати і пов'язані з конкретними географічними об'єктами.

7. Реальний ономастичний фон у прозі І. Карпи займає не менш значне місце, ніж представлені вище антропоніми та топоніми. Авторка майстерно розкриває і представляє сучасну культуру, мистецтво, літературу, побут, ЗМІ, інтернет-сайти за допомогою широко вжитих нею: ідеонімів, бібліонімів, геортонімів, порейонімів, прагматонімів, аббревіатур.

Розділ 3

ІРРЕАЛЬНА ОНОМАСТИКА В ТВОРАХ І. КАРПИ

„ДОБРІ НОВИНИ З АРАЛЬСЬКОГО МОРЯ”,

„ЯК ВИХОДИТИ ЗАМІЖ СТІЛЬКИ, СКІЛЬКИ ЗАХОЧЕТЕ”

3. 1. Ірреальні оніми у романі „Добрі новини з Аральського моря”.

Створюючи і моделюючи навколишній світ, людство постійно контактує з ірреальним. На думку видатного мислителя ХХ століття, логіка, естетика, філософа ірреальності Нельсона Гудмена (1906–1998), – „наука, література, образотворче мистецтво є провідниками ірреального”. [31, С. 209–210]. Зауважимо, що людина, чим більше вона пов’язана у своїх знаннях з науковою або творчою діяльністю, тим вона швидше і успішніше подорожує з реальності у світ ірреального і навпаки.

Щодо ірреальності як лінгвістичного поняття – то це події або предмети, які не відповідають нашим уявленням про реальність, тобто не відповідають дійсності, іншими словами, є нереальними.

У рамках цього дослідження як різновид ЛХО ми розглядаємо *міфоніми*. Однією з причин виступає той факт, що „... в межах комунікативного простору лексико-семантичні групи онімів взаємодіють, перетинаються та ієрархічно об’єднуються в більш значущі системи” [109, С. 57]. Н. В. Подольська констатує: „Міфологічний онім (міфонім) – назва видуманого об’єкта будь-якої сфери ономастичного простору в міфах чи казках” [94, С. 124]. На її думку, „міфонімія утворює своєрідний сектор номінаційного простору мови, створеного відповідно до моделі номінацій реального світу речей. Разом із тим помічаємо, що весь надзвичайно великий міфологічний простір ділиться на дві групи імен, серед яких дослідниця виділяє:

- міфоантропоніми (назви епічних героїв);
- міфоперсоніми (назви фантастичних героїв) [94, С. 125]).

Звернемо увагу на міфоантропоніми, зафіксовані у тексті Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, базуючись на тому, що *міфоантропоніми* – „найменування божества в будь-якій релігії, міфології” [14, С. 170].

У романі письменниця часто вживає міфоантропоніми з давньогрецької міфології, „... визбирала кінчиками язика з чийогось круглого дзеркальця з *Медузою Горгоною*” [47, С. 253]; „... різнокольорові статуетки *Венери Мілоською* без рук – без ніг” [47, С. 174]; „І мені *Люцефера* побачити – це як контролерові „бон нюї” [47, С. 464]; „... другий поспіль Ленчин бойфренд поклонявся *Перуну* і *Ладі* й називав дітей питомо слов’янськими іменами” [47, С. 501].

До категорії ірреального ЛХО ми включили *теоніми* (найменування божеств у будь-якій релігії, міфології” [14, С. 170]), які авторка влітає в канву своїх текстів: тут вони окреслюють частину релігійної картини світу героїв.

Прецедентні антропоніми релігійного походження, тобто теоніми, у творі І. Карпи мають наступне вираження:

1. Господи, Боже: „... прости *Господи*” [47, С. 180]. „О *Боже* мій!” [47, С. 146].

2. Пресвята Діва Марія – „Щасливий офіціант із татуванням *Диви Марії* посміхався на весь рот” [47, С. 65] „О *Боже* мій, *Санта Марія* і всі святі!” [47, С. 146];

3. Христос, Ісусик: „... заключні коктейль ні вечірки обіднань євреїв за *Христа...*” [47, С. 253]; „*Ісусику* солодкий, подумала тоді Богдана...” [47, С. 254].

„Теонімну” сферу у творах „Добрі новини з Аральського моря”, репрезентовано не лише сакральними антропонімами християнської, але й інших релігій світу, зокрема: іменем язичницького бога – *Дажбог*: „це кара *Дажбогха* і ганьба на сім колін” [47, С. 501]; іменем буддизького бога –

Будда: „Ця всесвітня мережа несмачної дорогої їжі й невиправданого пафосу з *Буддою* спільного мала хіба те, що в ній частіше панувала тиша” [47, С. 84]; іменем мусульманського бога – *Аллах* „... ввечері вже будете з *Аллахом*” [47, С. 178].

У побудову художніх образів тексту Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, авторка вводить *прізвиська* (як ірреальні оніми), які виконують функцію індивідуалізації й експресивно-оцінну функцію.

А. Б. Пеньковський визначає *прізвиська* як „додаткове неофіційне найменування, що надається людині оточуючими відповідно до її характерної риси, якоїсь обставини, що супроводжує життя цієї людини, за якою-небудь аналогією, за походженням та з інших причин” [92, С. 79], а О. П. Гогуленко зауважує, що *прізвиська* „відіграють у творах важливу роль, додаючи до образів персонажів додаткові характеристики.

У „Добрих новинах з Аральського моря” І. Карпи нами виявлено *прізвиська-словосполучення*: *Коняча голова* (про стан людини, яка надміру переспала): „Наспати собі конячу голову” – кажуть на західній Україні. Хлоя не пам’ятала, від кого і коли почула це. Але так і називала себе подумки після цього зміненого стану: Хлоя – *Коняча голова*” [47, С. 172]; капітан *Очевидність* – людина, яка не викликає сумнівів щодо себе: *Капітан Очевидність* „– Ну да, *капітан Очевидність*...” [47, С. 356].

Прізвиська роману „Добрі новини з Аральського моря” містять прозору доонімну семантику: *Рижики*, *Рубіни* (про людину за кольором волосся), напр.: „... і дивився то на руду дівчину, повторюючи час від часу „Моя *Рижик* цікавіша”, то на освітлену Сакре Кьор” [47, С. 258], „*Рижики*, *Рубіни*, журналістки, моделі – щасливої дороги, пасажирки” [47, С. 557]; *Овца* (про людину слабких розумових здібностей), напр.: „Більше вона тої Альони, що згодом отримала *прізвисько Овца* не бачила” [47, С. 290]; *Шакіра* (людина, схожа на знамениту співачку), напр.: „... така собі *Шакіра* з 15-го району” [47, С. 19].

У романі виявлено ірреальний астіонім, наприклад: „Щось ти надто захопився аурую Фройдового міста, перебив його Даньо” [47, С. 28].

До ірреального омастикону творів Ірени Карпи відносимо назви *заголовків розділів* книжок „Добрі новини з Аральського моря”. Заголовок є візитівкою, тобто першим знаком художнього тексту, що є вираженням неповторного авторського стилю. Дослідниця С. Петрова звертає увагу на взаємозв’язок між текстом і заголовком: „Заголовок, який є ВН, або й навіть такий, що вміщує ВН, може відтворювати інформацію, яку в подальшому можна підтвердити, або спростувати текстом художнього твору. Отже, заголовок може вступати з текстом в паратекстуальні відношення” [93, С. 7]. Заголовок, як перший знак тексту, виконує ономасіологічну функцію, дає ім’я об’єктові-тексту за однією з його характеристик – темою, а також скеровує читача на сприйняття твору. Як зауважує Л. Грицюк: „Через свою ініціальну позицію він завжди виокремлює точку початку, відділяє один текст від іншого, створює певну проекцію для читача про перспективу подальшого текстового розгортання і визначає весь текст, дає йому ім’я” [28, С. 56]. Досліджуючи ономастикон творів Володимира Винниченка, Г. Лукаш стверджує, що „заголовки містять пряму, суб’єктну, об’єктну, предикатну і переносну образну підтекстову інформацію” [72, С. 315].

У нашому випадку, героїні роману „Добрі новини з Аральського моря” Ірени Карпи – це вигадані персонажі, проте їх історії переплітаються з правдивими: деякі – з власного життя письменниці, а деякі – це досвід інших українок, з якими авторка розмовляла у Парижі. У цьому творі заголовки мають назву власних імен героїнь, які постійно повторюються. Науковець О Кульбабська відмічає, що „якщо заголовок і називає тему художньої оповіді, проте в основному тексті повторювана заголовкова номінація „обростає” додатковими смислами, набуває символічного узагальнення, контрастності” [67, С. 190].

Отже, заголовками всього роману „Добрі новини з Аральського моря” є антропоніми, а саме: вигадані І. Карпою імена героїнь – „Богдана”, „Маша”, „Рита”, „Хлоя”.

Рідкісним у романі є ім’я однієї з героїнь твору – *Хлоя*. Значення імені Хлоя сягає Стародавньої Греції і має кілька пояснень виникнення. Одна з версій трактує його як похідне від найстарішого імені Хлое, яке в перекладі з грецької має значення „*молода гілка*” (плюс означення „зелена”), а через нього Хлоя паралельно супроводжувала ім’я давньогрецької міфологічної богині родючості Деметри, покровительки хліборобів. Виходячи з тлумачення, в імені Хлоя скрита семантика „цвітіння” [112]. Ця героїня наділена запальним характером. Хлоя – посередня співачка, у якої басист вкрав і продав пісню. Проживаючи в Україні, вона була волонтеркою; їздила в АТО та привезла звідти зброю і помстилася: на концерті розстріляла групу і втекла до Франції. Найбільше випробувань їй письменниця приписує за кордоном, адже історія Хлої в Парижі – це дослідження про те, як вижити на чужині.

3. 2. Ірреальна ономастика у нон-фікшні „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”.

У гумористичному нон-фікшні про людські стосунки „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” заслуговують на увагу ірреальні іронічні *антропоніми* з прозорою внутрішньою та зовнішньою формою, які спонукають читача до розшифрування інформації, закладеної в назві. Наприклад: тридцятисемирічний таємний *S.*, і моя подруга, назвемо її *Мадам Мармеладка*... [49, С.42]; ...історії нашої *Мадам Мармеладки*... [49, С.46]; ...*шлю читати шматки подрузі Мадам Мармелади*... [49, С.77].

Дуже часто у творі авторка використовує онім *Понуре Гівно*, який характеризує людину, котра постійно чимось не задоволена, ніс, нічого не робить і звинувачує весь світ, що все не так, як повинно бути. Наприклад:

Коротше, все просто і деколи складно: ... перестати бути *Понури*м Гімном (ПГ)... [49, С.70]; *Понуре* Гівно ж просто ходить...[49, С. 71].

Про людину, яка ніяка, і тільки б вийти дівчині за нього заміж, письменниця називає *Чорті-Шо*: „І пам’ятайте: підступне *Чорті-Шо* особливо легко чіпляється до нас під впливом хору мам і бабусь, які завивають про синицю в жмені” [49, С.17].

Авторські ВІ у творах І. Карпи – це особові займенники: *Він*, *Вона* *Воно*, а також *означальний* займенник – *Всі*. Наприклад: „...поки *Воно* (перепрошую, *Він*) наважиться і вибере тебе?!” [49, С.181]; „*Вона* жила у Каліфорнії...” [49, С. 114]; „... абсолютно *Всі* пропонують їй серйозні стосунки...” [49, С. 73]; „Ну от чого ви *Всі* хочете бути особливими?...” [49, С. 98].

До ірреального ВІ відносимо також і латинську графему S, яку спостерігаємо у творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”: літеру „S” (напр.: „... написав тридцятисемирічний таємний S., і моя подруга, назвемо її *Мадам Мармеладка*... [49, С. 42]).

У нон фікні „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” виявлено міфоантропоніми з давньогрецької міфології, а саме: *Ерос* – ім’я бога статевої любові, сина богині кохання *Афродіти* та її постійного супутника, а також *Танатос* – бог, який уособлює смерть. Наприклад: „*Ерос і Танатос* там, „Хімічне Весілля”...[49, С. 206];

Прецедентні теоніми у творі І. Карпи мають такі вираження:

1. Бог – Боже, Господь: „...ніки на кшталт „*Твой Бог*” [49, С. 23].
2. Матір Божа: „... так і застигла в позі *Богоматері Оранти*” [49, С. 117].

У нон фікні „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” спостерігаємо сакральні антропоніми не тільки християнської віри, але й інших релігій світу, а саме: буддизький бог – *Будда*: „Таке терпіти вже під

силу тільки мужику-реінкарнації *Будди*” [49, С. 60]; ім’я мусульманського бога – *Аллах*: „... вона як у *Аллаха* за пазухою” [49, С. 101].

До ірреального ЛХО ми зарахували один агіонім (ім’я святого), зафіксований у творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, – це ім’я християнського святого, апостола *святий Петро*: „І ви готова, як *святий Петро*” [49, С. 89].

У творі зафіксовано прізвиська, які перш за все показують ставлення дійових осіб до персонажа, названого за прізвиськом. „У прізвиськах відбивається фантазія автора, його спостережливість, вміння виокремити в людині риси, які дуже влучно характеризують її позитивні чи, навпаки, негативні риси, увиразнюючи іронічне або й саркастичне ставлення автора” [21, С. 440–441].

Виявлено прізвиська-словосполучення: людини від якої неможливо спекатися – „Ну ОК, це був дуже наочний приклад такого „завойовника” *Пилипа-прилипа* ” [49, С. 147]; людини, яка схожа, як зауважує сама Карпа, на пупсика: „Відтак з’явився *Антоша-ручки-ножки*. Вже й не пам’ятаю, як те назвисько виникло – може, бо він був схожий на пупсика” [49, С. 186].

У творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” спостерігаємо два авторські новотвори – це літературно-художні зооніми (вид оніма, власна назва (кличка) домашньої чи дикої тварини” [14, С. 92]). Авторка розповідає яким чином у неї з’явилися собаки і тим самим ніби пояснює їхні клички: „І собаки дісталися мені цілком безкоштовно – шарпейку *Карму* знайшла, а *Наю* подарували” [49, С. 16].

З гумором Карпа подає у творі ірреально-ономастичний фон, до якого ми відносимо *хремотоніми* (назви різних речей, предметів, людських витворів):

1. Косметичної продукції: „*Спокійно, це просто Червона Помада*” [49, С.46]; „Саме обідне, що той сучий син, із яким я вечеряла, все бачив, але нічого мені не сказав. Мудак. Тому з *Червоною помадою* треба бути

обережною, не расслабляться” [49, С. 47]; „Ну ще є одна поправочка щодо *Червоної помади*: на зовсім юних дівчатах вона інколи виглядає „ту мач” [49, С. 47–48].

2. Жіночий одяг: „*Чи то пак Тимчасовий Камуфляж*. Ну бо скільки б ми себе не обманювали, що всі ці кабли, сексі-білизна й щільні сукні – винятково для наого самопочуття, кам он!” [49, С. 50]; „...ви така – фея стейків і салатів. Прилетіли в костюмі *Супер Спіруліни*...” [49, С. 55]; „... у дурнуватою мякому комбінезоні *диснейської Тігри*” [49, С. 69].

Приклад ірреального *геортоніма* (власна назва святкових днів, пам’ятних і знаменних дат, фестивалів) спостерігаємо у творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”: *Ерос і Танатос там, „Хімічне Весілля”*... [49, С. 206].

У канві грайливого нон-фікшну фіксуємо власні назви гасел-лайфхаків І. Карпи, тобто назв корисних порад та хитрих прийомів, які дає та пропонує авторка жінкам, які прагнуть вийти заміж: „... тільки би не руйнувати свою ілюзію *Чарівного Кохання*” [49, С. 113]; „про *Тих Самих Французок*, постійно цитую смішний постулат Каролін де Магре...” [49, С. 39]; Це – *Мистецтво Правильного Пофігу* [49, С. 48]; „Основною передумовою завжди було *Тупо Не Хотіли Заміж* (ТНХЗ, як пам’ятаєте з розділу лайфхаків)” [49, С. 52]; „І заживете ви довгим і щасливим *ЗОЖ-життям*” [49, С. 55]. „...я ж не *ЗОЖниця*...” [49, С. 93].

У книзі Ірени Карпи виявлено *ірреальні абрєвіатури*, які виконують вторинну функцію номінації у творах, оскільки вони є „заступниками” повних найменувань. Крім того, абрєвіатури авторка використовує для надання мови активного розмовного забарвлення, напр.: „Для підкріплення можете ще раз перечитати розділ *МППП*” [49, С. 205]; „Усі ці *ТК* – атрибути покращеної версії себе...” [49, С. 51]; „...в ліфті я побачила, що від жари і їдла та моя *ЧП* розповзлася по всій моїй пиці, й була я схожа на Джокера”. [49, С. 47]; „І одна моя знайома якраз отак зайвий раз розслабилася і

наквещяла на ходу в темряві губи *ЧП*, свято вірячи, що то гігієнічна помада з аптеки. Хлопець трохи дивно на неї дивився, але нічого не сказав...” [49, С. 47]; „Цей самий епізод розглянемо з точки зору *ПГ*...” [49, С. 71]. „*П.С.* до теми розділу” [49, С. 156].

У творі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” має місце один *нікнейм*. У дослідницьких роботах з аналізу *нікнеймів* наводяться різні тлумачення цього терміна. Дефініція А. С. Балкунової видається нам найбільш повною для його розуміння – це „Мережеве ім’я (*нікнейм*, *нік*) як віртуальне власне ім’я, умовне або вигадане комп’ютерне ім’я, художній образ, який користувачі створюють для особистого спілкування в мережі” [7, С. 9]. Згідно з дослідженнями А. С. Балкунової, *нікнейм* – „досить нове явище в ономастиці, тому статус остаточно не визначений” [7, С. 9]. М. Л. Якуніна зазначає, що „тлумачення поняття „*нікнейм*” відсутнє в „друкованих” (традиційних) тлумачних словниках” [117, С. 73].

Нами виявлено два приклади *нікнейма*: „...прчитавши блог іної такої самої жіночки, дотепної блогерки *Татусі Бо*”, виявила, що це в принципі тенденція [49, С. 170]; „Не знаю, як там хімія, але подруга виглядає щасливою, ніж образі вірної *онлайн-Пенелопи*” [49, С. 154].

Проаналізувавши заголовки розділів гумористичного нон-фікшн про людські взаємини „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, фіксуємо алюзійні заголовки, які виражають гумористичну експресію, зокрема: *власне алюзійні*: „Супер бонус від Мадам Мармеладки, або все те, що вона (чомусь) свайпнула вліво” [49, С. 208], „Але знаєш, любий мій Екс” [49, С. 158], а також один *алюзійно-прецедентний*: „Happily ever after” (укр.: Довго і щасливо) [49, С. 206].

У деяких заголовках письменниця використовує крилаті вислови: „Діти – наші квіти” [49, С. 140]; „Як не лізе, то не пхай, або коли мама мала рацію” [49, С. 120].

У цьому нон-фікшн фіксуємо заголовки на позначення:

– дії, напр.: „Увімкніть уяву і конкретику” [49, С. 15]. „Де і як знайомитися” [49, С. 22]. „Знайомство з його батьками (надто – з мамою)” [49, С. 112]. „Як розпізнати динамо” [49, С. 151];

– пропозиції, напр.: „Пропозиція (досвід триразової нареченої)” [49, С. 181].

В аналізованому іронічно-гумористичному тексті І. Карпи найпродуктивнішими є розділи заголовків у формі питальних речень: „Як же на нього дивитися?” [49, С. 42], „Що зі мною не так?” [49, С. 63], „Чому холостяки – холостяки?” [49, С. 149], „То з ким же вони одружуються?” [49, С. 167]. „Чому ж вони таки наважуються одружитися?” [49, С. 170].

Щодо синтаксичної будови, в іронічному нон-фікшн „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” вирізняємо заголовки-речення: односкладні номінативні: „Перешкоди” [49, С. 76]; „Талісмани і лайфхаки” [49, С. 46]; „Про полігамність” [49, С. 163]; двоскладні повні: „У кожній із нас живе пігмаліонка” [49, С. 54]; „Той іще челендж: не з’їсти одне одного” [49, С. 202], а також неповні конструкції: „Одружитися з собою” [49, С. 104]; „П. С. До теми розділу” [49, С. 72].

Спостерігаємо також тенденцію вживання авторкою складносурядних речень у заголовках: „Українське виховання, або чому українські діти не кидаються їжею” [49, С. 134]; „Супер бонус від Мадам Мармеладки, або все те, що вона (чомусь) свайпнула вліво” [49, С. 208].

У розділі заголовку „Талісмани і лайфхаки” подибуємо чотири підзаголовки-аббревіатури: „ЧП” [49, С. 46]. „МПП” [49, С. 48]. „ТК” [49, С. 50]. „ТНХЗ” [49, С. 52].

Як бачимо, ірреальна ономастична лексика та заголовки до розділів творів І. Карпи є засобом відображення світогляду письменниці, її індивідуальності та ідіостилю, що демонструє подана нами нижче **Таблиця 2.** (Див.)

Таблиця 2.

**Таблиця ірреального ономастикону у творах Ірени Карпи
„Добрі новини з Аральського моря”,
„Як виходити заміж стільки, скільки захочете”**

Розряд ірреального оніма	Кількість онімних одиниць	Кількість уживаних онімів
Антропоніми	7	15
Особові займенники: Він, Вона Воно	3	5
Означальний займенник – Всі	1	1
ВІ латинська літера „S”	1	1
Міфоантропоніми давньогрецької міфології	8	8
Теоніми	16	21
Агоніми	1	1
Прізвисько	10	14
Літературно художні зооніми	2	2
Астроніми	2	2
Хремагоніми	4	10
Геортоніми	1	1
Власні назви гасел лайфхаків	7	10
Абревіатури	6	10
Нікнейм	2	2
Назви заголовків розділів книжок	31	31
Всього	102	134

Висновки до Розділу 3.

У третьому розділі „Ірреальна ономастика в творах І. Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” ми висвітлили ірреальний ономастикон задекларованих творів Ірени Карпи та з’ясували, що:

1. У романі „Добрі новини з Аральського моря” виявлено наступні групи ірреальних онімів: міфоантропоніми з давньогрецької міфології, теоніми різних релігій, прізвиська, назви заголовків розділів роману.

2. У нон-фікшні „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” зафіксовано наступні ірреальні оніми: антропоніми з прозорою внутрішньою

та зовнішньою формою, які спонукають читача до розшифрування інформації, закладеної в назві; латинська графема S, особові займенники: *Він*, *Вона* *Воно*, а також означальний займенник – *Всі*, а також: міфоантропоніми, прецедентні теоніми; агіонім; прізвиська-словосполучення; назви різних речей, тобто хрематоніми; назви гасел-лайфхаків; ірреальні аббревіатури; нікнейм; заголовки розділів гумористичного нон-фікшну, на позначення: дії, пропозиції; підзаголовки-аббревіатури.

3. Ірреальні власні імена та назви в прозових текстах Ірени Карпи є невід’ємною частиною індивідуально-авторської картини світу письменниці.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного аналізу ми дійшли таких висновків:

1. Будь-який художній твір неможливий без власних назв. Проаналізувавши основні особливості літературної ономастики, яка накопичила вже достатній досвід дослідження власних назв в художньому тексті, ми прийшли до висновку, що вона виникла і існує на тлі загальнонародної ономастики, однак детермінована особистістю автора. Оними в художньому тексті допомагають розкрити творчу лабораторію письменника, визначити мотиви номінації, виявити функції онімів у художньому мовленні, їх смислове навантаження, конотативне забарвлення.

Всебічне вивчення ролі ономастичних одиниць в процесі створення художнього тексту необхідно для того, щоб проникнути в творчу лабораторію письменника, в його епоху і його час, з метою більш глибокої інтерпретації та розкриття художніх образів. Індивідуальність системи ім'я вживане автором проявляється в особливому для кожного випадку виборі, розташуванні і смислового наповненні ономастичних одиниць мови. Мовний матеріал переконує, що літературні власні імена органічно і умотивовано вливаються в словник письменника як показник ідіостилу – семантично і стилістично маркований засіб.

Формуючи текстову вісь, літературні оними за рахунок свого семантико-стилістичного потенціалу виконують текстоутворюючі і змістовнопороджуючі функції, сприяють розумінню художнього тексту.

2. Вивчення власних назв займає особливе місце в аналізі творчої манери та індивідуально-авторського стилю Ірени Карпи. У нашому дослідженні ми послуговувалися терміном „літературно-художня ономастика”, дефініцію якого вдалось дещо розширити на основі аналізу творів Ірени Карпи.

3. Оніми є невід’ємним компонентом семантико-стилістичної системи слововживання у творах Ірени Карпи. Вони органічно та вмотивовано вливаються у систему мовних засобів художнього тексту, беруть участь у створенні загальної образності твору, входять до складу словника автора як важливий показник його стилю, організують „ономастичний простір” тексту.

4. Проаналізувавши літературно-художні оніми із загальної картотеки власних назв, сформованої методом суцільної вибірки, в творах Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” ми отримали наступні результати. Всього нами досліджено 931 онім, 1074 слововживань. У романі „Добрі новини з Аральського моря” виявлено 753 одиниці, у нон фікні „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” – 178 одиниць.

Онімний простір містить елементи реальної (823 одиниці) та ірреальної (108 одиниць) ономастичної картини в художніх текстах авторки.

У реальному ономастиконі книг І. Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” ми виділяємо три групи власних назв: антропоніми; топоніми; ономастичний фон. Кількість онімів та їх вживань демонструє Таблиця 1.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє констатувати, що:

1) реальні антропоніми обидвох творів є ядром усього ономастичного простору. Підтвердженням цьому є різноманітність типів, структурних і лексичних моделей антропонімів. Структурну організацію антропонімії творів письменниці складають прості (однослівні) і складені (двослівні) антропонімійні моделі. Натомість у текстах немає жодної трьохкомпонентної антропонімної формули: ім’я + по батькові + прізвище.

Письменниця вводить у свої тексти українські та іншомовні жіночі антропоніми, а також чоловічі українські та іншомовні антропоніми (Див. таблицю 1).

2) у творах „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” виявлено 135 прецедентних онімів, що свідчить про широкий кругозір та інтелект самої авторки. Ми виокремили три сфери соціокультурних знань, до яких звертається в своїх текстах І. Карпа, а саме: 1) Сфера „Мистецтво” (104 оніми), у т.ч.: реальні ВІ (літературні діячі (письменники, поети) – 38 онімів; кіноактори – 25 онімів; композитори, музиканти, співаки – 19 онімів; художники – 10 онімів; герої художніх фільмів – 5 онімів; казкові персонажі – 4 оніми; дизайнери – 2 оніми; журналісти – 1 онім). 2) Сфера „Політика” (17 онімів), у т.ч.: реальні ВІ (історичні постаті керівників держав – 4; сучасні державні керівники і політичні діячі – 12; псевдонім – 1). 3) Сфера „Наука” (14 онімів).

Реальний топонімікон займає особливе місце в романі „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”, оскільки вичерпує просторову домінанту художніх творів.

Зауважимо, що топоніми, використані в романі „Добрі новини з Аральського моря”, – це реальні денотати, пов’язані з конкретними географічними об’єктами і виступають в якості актуалізаторів подій (напр., Париж).

Функція урбанонімів в художніх текстах І. Карпи полягає в ідентифікації певного внутрішньоміського об’єкта, в створенні національного колориту, у використанні певних стилістичних фігур. Деякі урбаноніми виконують як описову функцію, так і головну (реалізують комунікацію, сприяють відтворенню умов спілкування, вказують на взаємодію людей у цілому). Вони, зрештою, є відображенням ментальності народу, гармонують з авторською характеристикою образу, відтіняючи його загальний стильовий малюнок. У контекстах проаналізованих творів урбаноніми набувають художньо-стилістичних та адресних функцій: поселяючи свого персонажа за певною адресою, письменниця ніби поміщає

його в особливе середовище, тим самим нерідко зумовлюючи багато в чому подальший розвиток його характеру і хід подій.

Великий пласт у романі „Добрі новини з Аральського моря” складають ергоніми, які в романі виконують ряд функцій: називну, інформативну, рекламну. Оскільки події твору відбуваються в місті, то ергоніми ми зарахували до розряду урбанонімів – теж внутрішньоміських об’єктів. Письменниця, вживаючи ергоніми, разом із тим знайомить читача з назвами готелів, бутиків, офісів, фірм, дизайнерського одягу, терас кав’ярень із плетеними кріслами, ательє тощо..

У роботі проаналізовано назви комерційних підприємств, а саме: магазинів, перукарень, салонів краси, місць громадського харчування тощо. Вони необхідні Ірені Карпи для деталізації того, що відбувається в просторі і, відповідно, – для реалізації такої властивості тексту як достовірність. Оскільки авторка конструє художній простір тексту через своє суб’єктивне сприйняття, то *топоніми*, *урбаноніми*, *ергоніми*, виступають в ньому ще й крізь призму інформативного, оцінного та антропонімного простору. Ці оніми здатні конденсувати інформацію, мають високий ступінь повторюваності і сприяють встановленню внутрішньотекстових зв’язків. Як складові частини творів оніми поєднують об’єктивно існуючий світ з дійсністю художнього твору.

Реальний ономастичний простір творів „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” представлено широким пластом різних онімних одиниць, а саме: ідеоніми та його підгрупи – артїоніми (підвиди: імажоніми, музиконіми, сценоніми – фільмоніми); біблїоніми; гемероніми (газетоніми, журналоніми, радіоніми телевізїоніми, найменування Інтернет-сайтів); порейоніми; прагматоніми; абрєвіатури (Див. Таблицю 1).

Фонові оніми творів І. Карпи – типові для сучасної епохи: найчастіше вони позначають прикмети нового часу, відображають існуючі в мові словотворчі моделі та відображають особливості її ідіостилю.

Ономастичний фон у творі „Добрі новини з Аральського моря” досить виразно демонструє французький колорит: назви напоїв, їжі, музичні вподобання, улюблена література, кіно, транспорт. За допомогою власних назв авторка детально описує місця розваг „золотої молоді”, знаменитостей.

Особливістю творчої манери Ірени Карпи у вживанні онімів є передача їхнього оригінального написання (напр., французькою мовою), що увиразнює національний колорит.

Авторка у романі згадує назви художніх творів, кінофільмів, музичних гуртів, відомих французьких, і не тільки, акторів, драматургів. Таким чином, поряд з іменами видатних політичних діячів, які відображають політичний фон, авторка збагачує змістовий простір тексту культурологічними маркерами. Через наведені реальні власні імена відображаються літературний світогляд і естетичні погляди Ірени Карпи. Вони складають культурно-ономастичний фон, в якому зашифрований інтелектуальний потенціал тексту, його специфічний культурний компонент.

У творах Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” виявлено **108** ірреальних онімів та **134** їхніх слововживань. До них ми зархували:

Імена осіб, назви фіктивних, вигаданих об’єктів (героїв античної міфології, біблійних та літературних героїв, вигаданих істот та географічних об’єктів, що існують лише в уяві, літературні імена) ми віднесли до ірреальної онімії. Ці ірреальні оніми, виявлені в творах „Добрі новини з Аральського моря” та „Як виходити заміж стільки, скільки захочете”, ми покласифікували наступним чином: ірреальні антропоніми, які розшифровують інформацію, закладену в імені; власні імена, які є особовими займенниками: *Він, Вона Воно*, а також означальний займенник – *Всі*; *ВІ*, які

складаються з однієї латинської літери – „S”; міфоантропоніми з давньогрецької міфології; теоніми, почерпнуті з багатьох релігій світу; агіоніми; прізвиська; літературно-художні зооніми; астроніми; хремотоніми; геортоніми; назви гасел лайфхаків; аббревіатури; нікнейми.

До ірреального омастикону Ірени Карпи відносимо також назви *заголовків розділів* книжок, зокрема: антропоніми (вигадані авторкою імена героїнь); алюзійні та алюзійно-прецедентні заголовки; заголовки – крилаті вислови; заголовки на позначення дій, пропозицій.

Щодо синтаксичної будови, у книзі „Як виходити заміж стільки, скільки захочете” вирізняємо заголовки-речення: питальні, спонукальні, розповідні; за структурою – це односкладні номінативні та складносурядні речення.

У нон-фікшні зафіксовано чотири підзаголовки-аббревіатури.

У текстах творів „Добрі новини з Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете” реальні та ірреальні оніми служать маркером цілого комплексу асоціативних значень, які можна вважати індивідуально-художнім онімійним полем Ірени Карпи, тобто власні назви у творах завжди щось промовляють, виконуючи як певні художні функції, так і свою пряму – номінативну, а ще: соціальну, характерологічну, текстоутворюючу, ідеологічну, естетичну, пізнавальну.

Реальний та ірреальний ономастичний простір Ірени Карпи беруть участь у створенні образів, структурно охоплюють частину словника мови письменниці, допомагають увиразнити індивідуально-авторську художню картину світу, тим самим розкриваючи ідіостиль письменниці та характеризуючи її авторську індивідуальність та рівень майстерності.

Перспективою роботи, на наш погляд, є продовження дослідження творчості Ірени Карпи, тобто розгляд реальних та ірреальних онімів у інших творах письменниці. Це дозволить простежити динаміку розвитку творчої манери та ідіостилю авторки.

Список використаної літератури

1. Алёшина, Л. В. Ономастическое пространство идиостиля Н. С. Лескова (на материале инновационных онимов и деонимов). Орел, 2000. 76 с.
2. Аникина, М. Н. Выявление национально-культурного компонента русских антропонимов. Русский язык за рубежом. 1992. № 3. С. 101–103.
3. Аристотель. Твори : в 4 т. Т. 4. Москва, 1983. 234 с.
4. Арутюнова, Н. Д. Коммуникативная функция и значение слова. Филологические науки. 1973. № 3. С. 42–54.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва: Советская энциклопедия, 1966. 608 с.
6. Ахманова, О. С. Словарь лингвистических терминов. 3-е изд., стереотип Москва: КомКнига, 2005. 571 с.
7. Балкунова А. С. Роль сетевого имени (никнейма) во взаимодействии субъектов виртуальной коммуникации: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Нижневартовск, 2012. 261 с.
8. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії (монографія). Ужгород, 2002. 176 с.
9. Белей Л. О. Сучасна українська ергонімія: Власні назви підприємств Закарпаття. Ужгород: Ужгородський держ. ун-т. [б.в.], 1999. 111 с.
10. Белей Л. О. Українська літературно-художня антропонімія як засіб характеристики персонажів. Українська мова і література в школі. 1993. № 7. С. 31–35.
11. Бондалетов В. Д. Русская ономастика. Москва, 1983. 224 с.
12. Бунеев Г. А. Ономастическое пространство романа В. Я. Шишкова „Угрюмрека” и повести „Тайга”: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Воронеж, 2011. 172 с.

13. Бучко, Д. Г. М. М. Кордуба – збирач і дослідник української топонімії. Повідомлення Української ономастичної комісії. Київ: Наукова думка, 1967. Вип. 3. С. 36–45.
14. Бучко Д. Ткачова Н. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.
15. Васильева Н. В. Собственное имя в мире текста. Москва: Книжный дом „ЛИБРОКОМ”, 2009. С. 132–149.
16. Виноградов В. В. История русских лингвистических учений. Москва: Высшая школа, 1978. 367 с.
17. Воронова И. Б. Текстобразующая функция литературных имен собственных (на материале эпических произведений XIX–XX вв.): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Воронеж, 2000. 24 с.
18. Галич В. М. Перехід апелятивної лексики у власну як засіб естетизації дійсності у творчості О. Гончара. Шоста республіканська ономастична конференція 6 грудня 1990 року: Тези доповідей і повідомлень: у 2-х кн. Кн.1. Одеса, 1990. С.109–110.
19. Галкина-Федорук, Е.М. Слово и понятие. Москва, 1956. 54 с.
20. Георгіу Х. Космоніми в поетичних творах Івана Драча 1962–1974 років. Матеріали студ. наук. конф. ЧНУ ім. Ю.Федьковича. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. С.69–70.
21. Гогуленко О. П. Антропонімний простір творів Панаса Мирного. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2011. Випуск XXIV. Ч. 1. С. 440–441.
22. Гомер. Одиссея. Пер. с древнегреч. В. А. Жуковского. Новосибирск: Кн. изд.-во, 1988. 430 с.
23. Горбаневский М. В. Ономастика в художественной литературе: Филологические этюды. Москва: Изд-во УДН, 1988. 88 с.
24. Григорьев В. П. Ономастика Велимира Хлебникова (индивидуальная поэтическая норма). Ономастика и норма: Сборник

научных трудов. Отв. ред. Л. П. Калакуцкая. Москва: Изд-во „Наука”, 1976. С. 181–200.

25. Григорьев В. П., Колодяжная Л. И., Шестакова Л. Л. Собственное имя в русской поэзии XX века. Словарь русских личных имен. Москва: Изд. центр „Азбуковник”, 2005. 448.

26. Грин А. Автобиографическая повесть. Электронный ресурс. Электронная библиотека ModernLib. Ru URL: [http : //modernlib. ru/books /aleksandr_ grin/avtobiograficheskaya _povest/read_1/](http://modernlib.ru/books/aleksandr_grin/avtobiograficheskaya_povest/read_1/).

27. Гриценко Т. Б. Ономастикон художнього тексту як об’єкт цілісного аналізу. Щорічні записки з українського мовознавства. Одеса, 1999. Вип. 6. С. 92–99.

28. Грицюк Л. Ф. До питання про лінгвістичний статус заголовка. Мовознавство. 1989. № 5. С. 55–58.

29. Грот Я. К. Спорные вопросы русского правописания от Петра Великого доныне: Филологический розыск. Санкт-Петербург, 1986. 159 с.

30. Гудков Д. Б. Прецедентные имена в языковом сознании и дискурсе. Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ (Братислава-1999). Москва, 1999. С. 120–125.

31. Гудмен Н. Способы создания миров (пер. с англ. М.В.Лебедева). Нельсон Гудмен. Способы создания миров. Москва: Идея-Пресс, Праксис, 2001. С. 209–210.

32. Доценко М. В. Поетоніміка модерністської та постмодерністської прози : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця, 2018. 19 с.

33. Жарко С. Ю. Антропоніми в поетичній спадщині І. Манжури. Питання сучасної ономастики: статті та тези за матеріалом конференції. Дніпропетровськ, 1997. С. 55–56.

34. Живоглядюв А. А. Поэтические имена собственные личные в системе национального антропонимикона современного английского языка.

Словообразование и лексические системы в разных языках. Вып. 2. Уфа, 1996. С. 37–49.

35. Зинин, С. И. Введение в антропониимику. Ташкент, 1975. 275 с.

36. Зинин С. И. Введение в поэтическую ономастику. Электрон. текстовые дан. Режим доступа: [http : // planeta-imen.narod. ru/ litonomastika /klasspoetonim.html](http://planeta-imen.narod.ru/litonomastika/klasspoetonim.html).

37. Зинин, С. И. Введение в русскую антропониимию / С. И. Зинии. – Ташкент: Изд-во Ташкентского гос. ун-та, 1972. 272 с.

38. Зинин С.И. Имена персонажей в художественной литературе и фольклоре. Антропониимика. Москва, 1970. С. 330–355.

39. Иванова Л. П. Феномены ментального пространства индивида, народа, цивилизации. Актуальні проблеми металінгвістики: Збірник статей за матеріалами наукової конференції. Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2005. С. 8–9.

40. Калінкін В. М. До визначення статусу поезики оніма як наукової дисципліни. Наукові записки. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. 2001. Вип. 37. Серія: Філологічні науки (мовознавство). С. 190–195.

41. Калинин В. М. Литературная ономастика или поэтика онима. Методические указания по спецкурсу. Донецк, 2002. 41 с.

42. Калинин, В. М. От литературной ономастики к поэтонимологии. Логос ономастики. 2006. № 1. С. 81–88.

43. Калинин В. М. Поэтика онима. Донецк: Юго-Восток, 1999. 408 с.

44. Калинин, В.М. Поэтонимология: из заметок о метаязыке науки. Логос ономастики. 2008. № 2. С. 97.

45. Калинин В. М. Собственные имена в языке писателя как инструмент изучения онимогенеза и проблема онимографии. Под ред. С. В. Рябушкиной, В. И. Супруна, Е. В. Захаровой, Е. Ф. Галушко. Ономастика Поволжья: Материалы XVI Международной научной конференции, посвящённой 50-летию первой Поволжской ономастической

конференції і пам'яті її організатора В. А. Никонова. Ульяновск : ФГБОУ ВО „УлГПУ ім. І.Н. Ульянова”, 2017. Вып. 2. Т. 1. С. 75–81.

46. Калинин В. М. Теория и практика лексикографии поэтонимов (на материале творчества А. С. Пушкина). Донецк: Юго-Восток, 1999. 247 с.

47. Карпа І. Добрі новини з Аральського моря. Київ: Книголав, 2019. 592 с.

48. Карпа І. „Треба себе хавати от і до” [Ірена Карпа про те, як бути в злагоді самій з собою, інтерв'ю з ред. BURO Н. Сидько] Електрон. Ресурс. Режим доступу: [https:// www.buro247. ua/ lifestyle/expert/irena-karpa-interview. html](https://www.buro247.ua/lifestyle/expert/irena-karpa-interview.html)

49. Карпа І. Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете. Київ: Книголав, 2019. 214 с.

50. Карпенко М. В. Русская антропонимика. Конспект лекцій спецкурса. Москва: ООО „ИТИ Технологии”, 2007. 944 с.

51. Карпенко М. В. Специфика ономастики. Русская ономастика. Одесса, 1984. С. 3–12.

52. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. Записки з ономастики. Одеса: Астропринт, 2000. Вип. 4. С. 68–74.

53. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики. Одеса: Астропринт, 2006. 325 с.

54. Карпенко Ю. Власні назви. Українська мова: Енциклопедія. Редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. 2-ге вид., випр. і доп. Київ, 2004. С. 83–84.

55. Карпенко Ю. А. Имя собственное в художественной литературе. Филологические науки. 1986. № 4. С. 34–40.

56. Карпенко Ю. О., Мельник М. Р. Літературна ономастика Ліни Костенко: монографія. Одеса: Астропринт, 2004. 216 с.

57. Карпенко Ю. А. Русские антропонимы: пособие к спецкурсу. Одесса, 1970.
58. Карпенко Ю. А. Теоретические основания разграничения собственных и нарицательных имен. Мовознавство. 1975. № 4. С. 34–52.
59. Климчук О. В. Літературно-художній антропонімікон П. Куліша: склад, джерела, функції : дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Ужгород, 2003. С. 185–206.
60. Ковалев Г.Ф. Ономастические этюды : писатель и имя. Воронеж: ВГПУ, 2001. 275 с.
61. Козловська Д. В. Структурно-семантичні та функціонально-стилістичні характеристики поетонімії романів українських письменниць початку ХХІ століття: автореф. дис. ... кандидата філологічних наук : спеціальність 10.02.01 Українська мова. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2018. 20 с.
62. Колесник Н. Кроскультурний аспект вивчення власних назв (на матеріалі пісенного фольклору слов'ян). Вісник Львівського університету. Серія Філологічна. Ред. кол.: Т. Салига (гол. ред.) та ін. Львів, 2012. В. 56. Ч. 1. С. 298–305.
63. Колесник Н. С. Термінологічні суперечки в царині літературної ономастики і фольклорна ономастика. Науковий вісник Ужгородського нац. у-ту. Сер.: філологія. Соц. Комунікації. – 01/ 2011. №24. С.122–127.
64. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства, підруч. 2 вид. / М. П. Кочерган. Київ: Академія, 2005. 368 с.
65. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. 3-є вид. Київ: Видав. центр „Академія”, 2008. 464 с.
66. Крюкова И. В. Рекламное имя: от изобретения до прецедентности. Волгоград, 2004. 288 с.

67. Кульбабська О. В. Номінація та предикація в поетичних текстах Богдана Мельничука. Актуальні проблеми прикладної лінгвістики: збірник наукових праць. Одеса, 2014. С. 189–194.
68. Курилович Е. Очерки по лингвистике. Москва, 1962. 456 с.
69. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: учебное пособие. 2-е изд., перераб. Москва: Просвещение, 1988. 192 с.
70. Лесков Н. Легендарные характеры. Москва: Просвещение, 1998. 37с.
71. Лукаш Г. П. Ономастикон прозових творів Володимира Винниченка / Г. П. Лукаш : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 1997. 18 с.
72. Лукаш Г. П. Типологія конотопонімів. Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича. Слов'янська філологія. Чернівці, 2007. Вип. 356-359. С. 315–318.
73. Ляпон М. В. Картина мира: языковое видение интроверта. Русский язык сегодня. Вып. 1. М.: Азбуковник, 2000. С. 199–207.
74. Магазаник Э. Б. Ономапоетика, или „говорящие имена” в литературе. Ташкент: Фан, 1978. 146 с.
75. Матвеев А. К. Апология шимени. Вопросы ономастики. 2004. № 1. С. 7–17.
76. Мезенин С. М. Стилистическая функция личных имен в драматических произведениях Шекспира. Вопросы теории английского языка. М., 1975. С. 14–25.
77. Мезенко А. М. Урбанонимия Белоруссии. Минск, 1991. 256 с.
78. Мельник Г. В. Онімикон у структурі ідіостилію (на матеріалі поезії Євгена Маланюка): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2009. 20 с.
79. Мельник М. Р. Ономастика творів Ліни Костенко : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Одеса, 1999. 18 с.

80. Мельник М. Р. Ономастика віршів Ліни Костенко: „Сад нетанучих скульптур”. Проблеми слов’янської ономастики: зб. наук. праць – Ужгород, 1999. С. 115–117.

81. Михайлов В. Н. Роль ономастической лексики в структурно семантической организации художественного текста. Русская ономастика. Москва, 1984. С. 64–75.

82. Михайлов В. Н. Собственные имена как стилистическая категория в русской литературе. Луцк, 1965. 56 с.

83. Можарова Т. М. Морфологічний потенціал топонімічних одиниць у поетичних творах І. Драча та Д. Павличка. Вісник КДПУ ім. М. В. Остроградського. Випуск 2/2007 (43). Частина 1. С. 107–110.

84. Мудрова Н. В. Структурно-семантические особенности номинации Персонажей в стихотворении Н. Ковальской „Монолог колдуньи”. I Международные ономастические чтения им. Е. С. Отина. Москва, 2002. 236 с.

85. Нахимова Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации, Екатеринбург. 2007. 135 с.

86. Немировская Т. В. Некоторые проблемы литературной ономастики. Актуальные вопросы русской ономастики: сборник научных трудов. Київ, 1988, С. 112–122.

87. Никитина С. Е. Имена духоборов и молокан. Имя: внутренняя структура, семантическая аура, контекст: в 2 ч. Ч. 1. Москва, 2001. С. 123–126.

88. Николаева Т. М. Имена собственные в русской культуре и литературе (к вопросу об эволюции культурных коннотаций). Имя: внутренняя структура, семантическая аура, контекст: в 2 ч. Ч. 1. М., 2001. С. 34–38.

89. Никонов В. А. Имя и общество. Ин-т этнографии им. Н. И. Миклухо-Маклая АН СССР. Москва: Наука, 1974. 276,[2] с.: карт., схем., табл.

90. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія. Повідомлення Української ономастичної комісії. Вип.1. Київ, 1966. С. 24–43.
91. Отин Е. С. Стилистические функции собственных имен в рассказах Гаршина Н. М. Восточноукраинский лингвистический сборник. Вып. 4. Донецк : Донеччина, 1998. С. 156–164.
92. Пеньковский А. Б. Русские личные именованія, построенные по двухкомпонентной модели „имя + отчество”. Ономастика и норма. Москва: Наука, 1976. С. 79–107.
93. Петрова С. А. Имя собственное без детерминатива в референциальном употреблении в контексте художественного произведения и межтекстовых связей : на примере французского языка: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.05 „Романские языки”. Москва, 2003. 144 с.
94. Подольская, Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва: Наука, 1978. 200 с.
95. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Институт языкознания АН СССР. Изд. 2-е, перераб. и доп. – Москва: Наука, 1988. 192 с.
96. Русская грамматика. В 2 т. Т. 1. Москва, 1980. 792 с.
97. Рут М. Э. Образная номинация в русской ономастике. Москва: Издательство ЛКИ Формат, 2008. 192 с.
98. Саврей О. Функціонування топонімів у прозових творах Ольги Кобилянської. Записки з ономастики. 2005. № 9. С. 104–113.
99. Силаева Г. А. Антропонимия романа Л. Н. Толстого „Война и мир”. Москва, 1979. 156 с.
100. Силаева Г. А. О содержании понятия „литературной антропонимии”. Русская ономастика. Рязань: Рязанский педагогический институт, 1977. С. 153–156.
101. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4-х т. Т.2. Ред. А. П. Загнітко. Донецьк: ДонНУ, 2012. 350 с.

102. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973. 367 с.

103. Суперанская А. В. Языковой знак и имя собственное. Проблемы языкознания: Доклады и сообщения советских ученых на X Международном конгрессе. Бухарест. Москва, 1967. 153 с.

104. Суперанская, А.В. Языковые и внеязыковые ассоциации имен собственных. Антропонимика. Москва, 1970. С. 7–17.

105. Супрун В. И. Ономастическое поле русского языка и его художественно-эстетический потенциал. Волгоград: Перемена, 2000. 196 с.

106. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Хмельницький: Авіст, 2008. 550 с.

107. Українська мова : Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П.Зяблюк та ін. 2-ге вид. Київ: „Укр.енцикл” ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.

108. Фомин А. А. О направлениях изучения литературной ономики. Ономастика в кругу гуманитарных наук: мат. междунар. науч. конф. Екатеринбург, 20–23 сентября 2005 г. Екатеринбург, 2005. С. 54–58.

109. Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. О. И. Фонякова. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1990. 104 с.

110. Франко І. Я. Причинки до української ономастики. Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Київ: Наукова думка, 1982. Т. 36. С. 391–426.

111. Хлистун І. В. Власна назва в українській поезії II пол. XX ст.(семантико-функціональний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2006. 20 с.

112. Хлоя значення імені. Електронний ресурс : Режим доступу : <https://ezoteryka.com.ua/hloya-znachennya-imeni/>.

113. Хрипко С. А. Духовний спадок етнокультури українців: вірування, міфологічні образи, демонологія. Науковий часопис НПУ імені М.

П. Драгоманова. Серія 7 : Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – 2016. – Вип. 36. – С. 27–36.

114. Шестопалова Л. Д. Повість В. Г. Дрозда „Балада про Сластьона”: ономастичні спостереження. Записки з ономастики : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2001. Вип. 5. С. 68–74.

115. Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2019. № 39. Том 1. С. 89–92.

116. Юркенас Ю. К. Онимизация апеллятивов и развитие индоевропейских антропонимических систем: автореф. дис. ... докт. филол. Наук. Москва, 1979. 37.

117. Якунина М.Л. Особенность интернет-коммуникаций: никнейм как лингвокультурный феномен. Вестник Хакаского гос. ун-та им. Н.Ф. Катанова: Хакаский гос. ун-т им. Н.Ф. Катанова (Абакан). №3. 2013. С. 73–76.

118. Kosyl Cz. Nazwy własne w prozie Jarosława Iwaszkiewicza. Lublin: UMCS, 1992. 138 s.

119. Wilkoń A. Nazewnictwo w utworach Stefana Żeromskiego. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1970. 134 S.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:

„Реально-ірреальний онімний простір у творчості Ірени Карпи
(мотиваційний аспект)”.

Студентка Житар Вероніка Сергіївна

Науковий керівник доцент Редьква Ярослав Петрович

Магістерське дослідження присвячене вивченню реального та ірреального ономастикону у творах Ірени Карпи „Добрі новини з

Аральського моря”, „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, в якому 119 позицій.

У першому розділі роботи висвітлено основні поняття ономастики, літературно-художньої онімії, функціонування поетонімів в художньому тексті, лексична наповнюваність реальних та ірреальні власних імен в мові, художньому тексті та їх класифікація. Предметом дослідження онімів у художньому тексті є об'єктом багатьох наукових студій вітчизняних і зарубіжних вчених.

У другому розділі викладені результати дослідження реальних онімів у творах І. Карпи. Охарактеризовано макрокласи реальних онімів та їхні тематичні групи. У першому підрозділі розкрито реальні літературно-художні антропоніми, прецедентні антропоніми, топоніми та їх тематичні групи: хороніми, астроніми, гідроніми, інсулоніми, омоніми, урбаноніми, ергоніми. У другому підрозділі висвітлено реальний ономастичний фон у текстах письменниці, а саме: ідеоніми, геортоніми, порейоніми, прагматоніми, аббревіатури.

У третьому розділі роботи подано аналіз ірреальної онімії у романі „Добрі новини з Аральського моря” та гумористичному нон-фікшн про стосунки „Як виходити заміж стільки разів, скільки захочете”. У проаналізованих творах виявлено ірреальні: антропоніми; власні імена, які є особовими та означальними займенниками; власне ім'я, яке складається з однієї літери; міфоантропоніми; теоніми; агіоніми; прізвиська; літературно-художні зооніми; астроніми; хрематоніми; геортоніми; назви власних гасел лайфхаків; аббревіатури; нікнейми; назви заголовків розділів книжок.

Доведено, що онімний простір у книгах Ірини Карпи є невід'ємним елементом стилістичної та організаційної структури художнього твору, що відображає авторський стиль та світосприйняття.

Ключові слова: ономастика, онім, літературно-художній онім, власне ім'я, антропонім, топонім, нон-фікшн, нікнейм, лайфхак, художній текст.

ANNOTATION

qualification work on the theme:

„Real-unreal onymic space in the work of Irena Karpa (motivational aspect)”

Student Zhytar Veronika Serhiyivna

Scientific director docent Redkva Yaroslav Petrovych

The master's research is devoted to the study of real and unreal onomastics in the works of Irena Karpa „Good news from the Aral Sea”, „How to get married as many times as you want”. The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, in which 119 items.

The first section covers the basic concepts of onomastics, literary and artistic onymia, the functioning of poetonyms in the literary text, the lexical content of real and unreal proper names in the language, literary text and their classification. The subject of research of onyms in the literary text is the object of many scientific studies of domestic and foreign scientists.

The second section presents the results of the study of real onyms in the works of I. Karpa. Macroclasses of real onyms and their thematic groups are characterized. The first subhead reveals real literary and artistic anthroponyms, precedent anthroponyms, toponyms and their thematic groups: horonyms, astronomies, hydronyms, insulonyms, homonyms, urbanonyms, ergonomies. The second subhead highlights the real onomastic background in the texts of the writer, namely: ideonyms, geortonyms, pareonyms, pragmatonyms, abbreviations.

The third section presents an analysis of unreal onymia in the novel „The Good News from the Aral Sea,, and the humorous non-fiction about the relationship, „How to Get Married as Many Times as You Want”. In the analyzed works unreal are revealed: anthroponyms; proper names, which are personal and

definite pronouns; proper name, which consists of one letter; mythoanthroponyms; theonyms; agonyms; nicknames; literary and artistic zoonyms; astronomers; chromatonyms; geortonyms; names of own hacks of life hacks; abbreviations; nicknames; titles of book chapter titles.

It has been proved that the onym space in Irina Karpa's books is an integral element of the stylistic and organizational structure of the work of art, which reflects the author's style and worldview.

Keywords: onomastics, onym, literary and artistic onym, proper name, anthroponym, toponym, non-fiction, nickname, life hack, artistic text.